vzgojiteljica

revija za dobro prakso v vrtcih

ISSN: 1580-6065 Celje, maj – junij 2009 Letnik XI, št. 3

Vsebina

3 **Uvodnik**

4–7 **Vrtec se predstavi**
Vrtec Tezno Maribor

8–9 **O tem in onem iz naših vrtcev**
Obiskal nas je kuža Philo
Sodelovanje z muzejem

10–15 **Za dobro prakso**
Vključitev otroka z Downovim sindromom v redni oddelek vrtca
Dva otroka s posebnimi potrebami v oddelku
Druženje otrok, staršev in vzgojiteljev

16–19 **Pogovarjamo se z znanstveniki in s strokovnjaki**
Otroci imajo vse več matematičnega znanja

19–27 **Iz teorije v prakso**
Mentorstvo v profesionalnem razvoju strokovnih delavcev v vrtcih in šolah
O likovnem razvoju predšolskega otroka
Otrok se v potrošnika razvija v predšolskem obdobju

28–29 **Biti vzgojiteljica**
Biti vzgojiteljica v bolnišnici

30–31 **Predstavitve in nastopi za javnost**
XIV. državno srečanje Orffovih skupin iz vrtcev in osnovnih šol na Visokem pri Kranju
Otroška likovna ustvarjalnost na devetih »CICIUMETNIJAH«
»OTROŠKI MOZAIK« v Narodnem domu v Celju

VZGOJITELJICA – revija za dobro prakso v vrtcih
je nastala na pobudo aktiva ravnateljic in ravnateljev celjske regije.
Letnik: XI, št. 3 – MAJ–JUNIJ 2009

Uredniški odbor: Rozalija Kovač, univ. dipl. ped., Peter Rebernik, univ. dipl. ing. el., mag. Betka Vrbovšek
Odgovorna urednica: Betka Vrbovšek; tel.: (03)425 70 30; betka.vrbovsek@siol.com
Glavna urednica: mag. Betka Vrbovšek
Jezikovna redakcija: Aleš Vrbovšek, prof.
Oblikovanje in grafična priprava: POZOJ, d.o.o., Efenkova cesta 61, 3320 Velenje
Izdajatelj in založnik: POZOJ, d.o.o., Efenkova cesta 61, 3320 Velenje
Direktor založbe: Peter Rebernik, tel.: (03) 897 01 22; faks: (03) 897 01 24; info@pozoj.si
Tisk: Eurograf, d.o.o., Velenje
Sedež revije in naslov uredništva: Mariborska 43, 3000 Celje
Revijo Vzgojiteljica sofinancira Ministrstvo za šolstvo in šport.
Naročila na revijo pošljite na naslov založbe, prispevke za revijo pa na sedež/uredništvo revije.
Revija izhaja šestkrat letno, cena posamezne številke je 5,20 EUR.
Odjave med letom niso možne.
ISSN: 1580-6065

Uvodnik

Prijazen pozdrav!

Čeprav se šolsko leto zaključi z avgustom, pa je z junijem tudi v vrtcih zaključen njegov najbolj intenzivni del. Čez poletje ostane v vrtcih okoli 60 % običajne zasedenosti, toda sočasno zaposleni koristijo glavnino letnega dopusta, zato so poletni meseci prav tako naporni. Kljub temu pa je zaključevanje nekega šolskega leta čas, ko je potrebno znova razmisliti o nekaterih zadevah, na primer o vlogi vzgojiteljice oz. vzgojitelja v vrtcu. V laični javnosti je, po mojih dosedanjih izkušnjah, zelo prisotna podoba vzgojiteljice kot nadomestne matere. Se lahko identificiramo s to podobo? Kroflič (1999) nas, na primer, opozarja, da »materinska avtoriteta« ni prenosljiva na poklicnega vzgojitelja/vzgojiteljico, pa naj se ta poklic še tako feminizira, oz. naj bi si vzgojiteljica še tako prizadevala, da bi zasedla mesto materinske ljubezni in prijaznosti do otroka. Medtem ko je v preteklosti očetova apostolska avtoriteta omogočala vzpostavitev učiteljeve avtoritete s tem, da je otroku privzgojila osnovno poslušnost in ga pravočasno iztrgala iz materinega naročja, pravi Kroflič, da mati kot danes glavna vzgojna avtoriteta v družini svoje avtoritete ne more prenesti na učiteljico oz. vzgojiteljico, ker se otrok svoje navezanosti na materino avtoriteto ne zaveda, občutek svobode pa mu preprečuje dojeti smiselnost (potrebnost) podrejanja zahtevam vzgojitelja/vzgojiteljice. Vzgojiteljica torej ne more uspevati kot »nadomestna mati«. Bistvo simbioze in imaginarne identifikacije med materjo in otrokom je namreč zaprt odnos, ki ne prenese vmešavanja. Tudi če mati s svojim vplivom podpre vzgojiteljičina prizadevanja, je vzgojiteljičina osebnostna moč še vedno blokirana, mati ostaja nenadomestljiva.

Za vzgojitelja/vzgojiteljico je zato pomembno, da zasede mesto »Tretjega pomembnega«, pravi Kroflič. Edino mesto Tretjega ji zagotavlja vzgojno učinkovitost, poleg tega pa ta pozicija omogoča najbolj optimalen razvoj otrokovih osebnostnih potencialov, je prepričan isti avtor. S tako vzpostavljeno vzgojiteljevo vlogo dobi otrok določeno mero frustracij, ki jih potrebuje za optimalen razvoj osebnosti. **Potrebuje namreč jasno ubesedene omejitve in razumsko utemeljene zadolžitve, hkrati pa tudi čustveno sprejetost in občutek varnosti.**

Priznam, da sem veliko razmišljala o zgoraj zapisanem povzetku Krofličevih misli in priznati moram, da se z njimi povsem strinjam. Obenem pa se odpirajo nova vprašanja o vlogi vzgojiteljic in vzgojiteljev v vrtcih, ki sta jih v svojem skupnem delu o učenju otrok v vrtcih postavili in nanje odlično odgovorili avtorici Ljubica Marjanovič Umek in Urška Fekonja (Sodoben vrtec: možnosti za otrokov razvoj in zgodnje učenje).

Vsem ravnateljicam in ravnateljem, vzgojiteljicam in vzgojiteljem želim, da bi med zasluženim dopustom, poleg sproščujočega branja, preštudirali tudi delo omenjenih avtoric. Novo šolsko leto bomo z novim znanjem pričakali še bolj pripravljeni.

Pa lepo se imejte!

Urednica

V letu 2009 revija Vzgojiteljica praznuje 10 let neprekinjenega izhajanja.

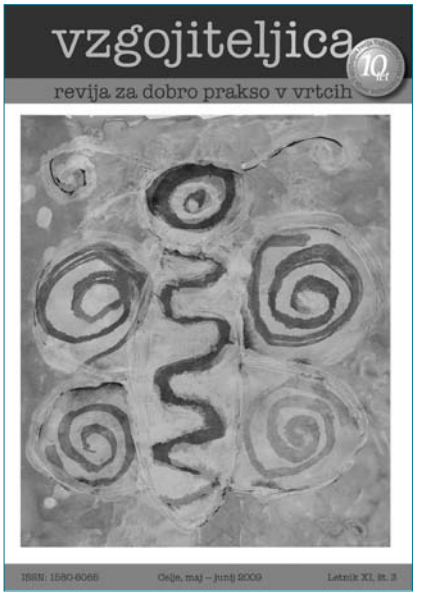

METULJ - Maja Cotič (5 let)
mentorica Livonka Pertot,
Vrtec Renče

Vrtec Tezno Maribor

Bogastvo našega vrtca so ljudje

Cvetka Rošker, ravnateljica vrtca Tezno, dipl. vzg. predšolskih otrok in svetnica, je dobitnica odličja Gustava Šiliha ter dobitnica priznanja Blaža Kumerdeja za odlično partnerstvo z Zavodom RS za šolstvo in za dosežke na področju predšolske vzgoje pri razvijanju in uvajanju novosti, inovativnih prijemov in timskega dela.

Je tudi bivša predsednica Skupnosti vrtcev Maribora in članica upravnega odbora Skupnosti vrtcev Slovenije.

Kot dolgoletna ravnateljica Vrtca Tezno je poznana tudi v strokovnih krogih.

Cvetka Rošker

Dolga leta ravnateljevanja so vam dala mnogo izkušenj poslovnega vodenja vrtca ...

Izkušnje si pridobivamo vsakodnevno. Pomembno pa je, da jih znamo uporabiti v vsakodnevnem življenju. Z formalno izobrazbo sem si pridobila določena znanja, skozi leta pa sem se veliko naučila od ljudi v poslovnem in privatnem življenju. Ob prevzemu ravnateljevanja sem si zastavila kar veliko ciljev.

Kaj je na vas naredilo poseben vtis?

Eden izmed ciljev je bil spremeniti zunanje podobe tezenskih vrtcev v »hiše otrok«, ki bodo že s svojo privlačno zunanjo podobo sporočale, da v njih prebivajo otroci. Izvedba je predstavljala velik finančni zalogaj. Navezala sem stike s Srednjo gradbeno šolo pleskarske smeri in cilje uresničila. Dijaki so pod mentorstvom učiteljev delo opravili v okviru redne prakse. Z leti so naše stavbe zasijale v privlačnih barvah. Odzivi okolja in navdušenje otrok je bilo veliko. Ena izmed enot je tako dobila zunanjo podobo po modelu sodobnega likovnega umetnika Mondrijana, ki so ga otroci spoznali v celoletnem projektu sodobna likovna umetnost v vrtcu. Veliko zadovoljstva pa smo doživljali tudi pri prenovi pohištvene opreme v vrtcu. K sodelovanju sem povabila Inštitut za rehabilitacijo, ki je z našo podporo in sodelovanjem razvil projekt vmesne delavnice. S pomočjo naših idej so pričeli izdelovati pohištvo, ki so ga kasneje plasirali na slovensko tržišče. Omenjeni izkušnji sta bili zame izjemno dragoceni. S sodelovanjem smo pridobili vsi. Dijaki so uživali v svojem delu, saj je suhoparna praksa postala zanimiva in smiselna. Delavnica v okviru Inštituta za rehabilitacijo pa je povečala svojo dejavnost, s čimer je dobilo zaposlitev veliko število invalidov, kar je mnogim polepšalo in spremenilo smisel življenja. Ob izvajanju dejavnosti je prihajalo do spontanih in načrtovanih druženj med otroki, strokovnimi delavci, izvajalci, dijaki, učitelji in invalidi. Vsa ta druženja so bogatila slehernega izmed nas in prinašala v naša življenja nova spoznanja. Za vrtec pa je to pomenilo tudi dragocen prihranek pri realizaciji ciljev na področju finančnega poslovanja.

Ravnatelj je tudi strokovni pedagoški vodja vrtca. Na kaj ste bili v svoji praksi pedagoškega vodenja še posebej pozorni?

Pedagoško vodenje je zame najpomembnejši del mojega poslanstva. Zavedam se, da je vzgojno-izobraževalni proces »živa stvar«, ki se nenehno spreminja in prilagaja potrebam časa in prostora, v katerem živimo. Za realizacijo ciljev pa so pomembni ljudje, ki so pripravljeni in sposobni tem potrebam slediti. Bogastvo našega vrtca so prav ljudje, ki s svojim znanjem, pripadnostjo in pripravljenostjo zagotavljajo zaupanje in prepoznavnost v ožjem in širšem. Vsaka enota je oblikovala svoje lastno in ustvarjalno okolje in s tem svojo prepoznavnost.

Na kaj ste pri izbiri sodelavcev posebej pozorni?

Pri svojem delu posvečam veliko skrb pridobivanju takšnih kadrov, ki s svojim znanjem in osebnostnimi lastnostmi prispevajo k razvoju vrtca. Zaposlenim omogočam razvijati njihova močna področja, kar prispeva k osebnosti rasti posameznika, moti-

viranosti, za delo in kvaliteti vzgojno-izobraževalnega procesa. Številne obogatitvene dejavnosti, kot so plesne, glasbene, pravljične urice, srečanja s tujim jezikom in planinske dejavnosti, izvajajo strokovne delavke.

Potem ste najbrž vključeni v razne projekte?

Vključeni smo v mnoge projekte na državni in mednarodni ravni. Pravkar zaključujemo 3-letni projekt »Comenius – »Čut za naravo«, kjer se uspešno povezujemo s strokovnimi delavkami in otroki štirih evropskih držav. Učinki projekta Čut za naravo se kažejo tudi tako, da smo veliko aktivnosti prenesli iz igralnic v naravo (vrtčevsko igrišče in bližnji gozd), z večjim zavedanjem, da je narava zelo spodbudno učno okolje, hkrati pa skrbimo tudi za zdravo življenje in gibanje v naravi. Veselim se vključitve in sodelovanja v izobraževalnem konceptu z elementi Reggio Emilia, v katerega se je vključilo veliko slovenskih vrtcev. S ponosom lahko povem, da smo v našem vrtcu v devetdesetih letih, ko je vzgojni program bil le še na papirju in ni bil uporaben v praksi, že vnašali elemente Reggio Emilia. To je bil čas, ko smo v vseh slovenskih vrtcih iskali nove poti, čas izvajanja številnih sprememb, katerih rezultat je bil nacionalni program. Po sprejemu kurikula smo v dokumentu prepoznali elemente, ki smo jih uvajali in so v vrtcu prisotni še danes. Enoti dajejo posebno prepoznavnost.

Kaj predstavlja vaš logotip?

Naš logotip vrtca je Rožni griček. V projektu je nastala ideja, da naredimo Rožni griček tudi v naravnem okolju pred vrtcem. Tako je preko ideje, procesa nastajanja in končnega produkta nastala tudi močnejša vez otroka z vrtcem, saj za ta griček vsak dan skrbi, ga neguje, zaliva.

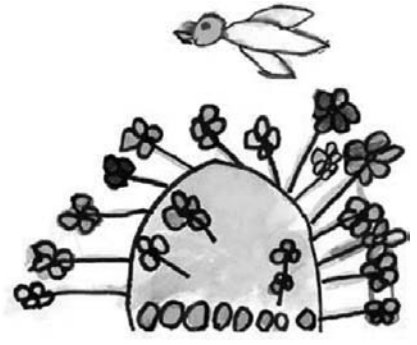

Spremembe vodenja zadnjih let so usmerjene predvsem v izmenjavo izkušenj in spoznavanje pristopov k aktivnemu učenju otrok v predšolski vzgoji.

Uporabljate tudi IKT tehnologijo?

Začeli smo uporabljati sodobno IKT tehnologijo in iskati nove poti komunikacije, v vrtcu imamo od začetka projekta t. i. multimedijsko sobo, ki jo uporabljamo tudi pri delu z otroki. Prav tako smo izboljšali znanje tujega jezika in hkrati pri otrocih spodbudili radovednost za spoznavanje tujih jezikov.

Kako načrtujete delo?

Timsko načrtovanje dejavnosti v vrtcu in na projektnih srečanjih, kjer se srečujemo strokovnjaki iz različnih predšolskih VIZ sistemov. Različnost vidimo kot prednost, saj smo se na projektnih obiskih veliko naučili drug od drugega. Ponosni samo na to, da lahko iz naše predšolske prakse tudi naša država ponudi veliko inovativnih metod in oblik dela. Aktivnosti, ki jih načrtujemo, vedno integriramo v obstoječe VIZ sisteme, zato do enakega cilja pridemo z nizom različnih dejavnosti in mnogoterimi metodami. Strokovne delavke uporabljajo pri svojem delu več strategij, kjer je bolj kot kdaj koli prej upoštevano otrokovo aktivno učenje in razvijanje njegovih kompetenc. Veliko razmišljamo o lastnih metodah dela in iščemo izboljšave. Uresničujemo enake možnosti do vzgoje in izobraževanja za vse otroke. Še posebej smo pozorni na tisto populacijo otrok, kjer je to načelo najbolj pomembno: to so romski otroci, otroci s posebnimi potrebami in otroci iz socialno ogroženih družin.

Ali nastopate z otroki tudi izven vrtca?

Veliko aktivnosti, ki so nastajajo v vrtcu (npr. dramatizacija, pesmice), otroci prenesejo in predstavijo v bližnjem domu starejših občanov Tezno, kjer skupaj z varovanci praznujejo rojstne dneve. S tem zagotovo pripomorejo k večji kakovosti življenja starostnikov v domu.

Otroci preko izkušnje multikulturalizma pridobivajo državljanske kompetence. Srečujejo se z drugačno kulturo in hkrati bolje spoznavajo svojo. In čeprav imamo drugačen jezik, hrano in kulturo, je jezik igre širom sveta enak. Tako se igraje spoznavamo, mislimo drug na drugega tudi ob praznikih. Ker je razvoj predšolskega otroka v tej dobi še proces, je tudi razvijanje čuta za naravo proces, ki bo trajal. Vendar lahko preko otrokove aktivnosti opazimo, da je bolj ozaveščen o tem, da je za naravo potrebno skrbeti, jo negovati in živeti v sožitju z njo. Narava je »učilnica«, kjer otrok lahko raziskuje, spoznava, se aktivno uči. Svojo igro sam načrtuje, izvaja in jo evalvira. Aktiven, ustvarjalen ter zdrav otrok pa je tudi eden izmed mnogih ciljev izobraževanja, ki jih podpira sodobno evropsko izobraževanje.

Zgledno sodelujemo tudi z domom starejših občanov Storžek. S številnimi zanimivimi druženji, kot so tematska srečanja, praznovanja, športna druženja, ustvarjanje v vsebinsko pestrih delavnicah, vezanih na ohranjanje ljudskih običajev.

Kako ocenjujete uspeh kurikularne prenove v vašem vrtcu?

V vrtcu smo že v okviru razvojnega načrta oblikovali vizijo, poslanstvo in vrednote vrtca. V okviru kurikularne prenove smo v aktivnosti vključili vse zaposlene in starše, ki so aktivno sodelovali pri iskanju vrednot, ki bi ustrezale našim skupnim pričakovanjem. Z otroki starejših skupin so strokovne delavke opravile pogovore na temo, kakšen vrtec si želijo. Na podlagi pridobljenih odgovorov smo oblikovali dve vrednoti: SPOŠTOVANJE: spoštujemo vse udeležence v procesu, smo pošteni in si zaupamo, razvijamo in negujemo medsebojne odnose. ODPRTOST: spodbujamo in podpiramo ustvarjalnost, izražanje idej in znanj ter sprejemajo različnost. In prav vrednoti sta tisti, ki nas pri oblikovanju stališč in ravnanj ob najrazličnejših

Na katerih področjih ste bili še posebej uspešni?

Socialni razvoj je prav gotovo eno naših močnejših področij, tudi eno izmed osrednjih področij otrokove-

ga razvoja, ki se kaže v komunikaciji medsebojnih odnosih, socialnih spretnostih in socialnega razumevanja. Okolje ima pri otrokovem socialnem razvoju izjemno pomembno vlogo, ne smemo pa zanemariti dednih lastnosti in lastne aktivnosti. Razvoj posameznika se odvija v kompleksnem sistemu odnosov, na katere vplivajo multiple ravni okolja. Dejstvo, da otroci preživijo v vrtcih povprečno 10 do 11 ur, nas zavezuje k odgovornosti za otrokov socialni razvoj. Otrok se uči nenehno v interakciji treh dejavnikov: osebe, vedenja in okolja, čemur v našem vrtcu posvečamo veliko pozornost.

Govorimo o liku – osebnosti vzgojitelja, ki s svojimi ravnanji, vedenjem in ustvarjanjem spodbudnega okolja vpliva na razvoj socialnega učenja otrok.

Varstvena funkcija vrtcev je postala v družbi, posebno pri starših, povsem samoumevna. V ospredje stopajo pričakovanja in zahteve po kakovostnem kurikulu, ki bo omogočal razvoj in učenje otrok. V čem vidite kakovost vašega vrtca?

Posebna kakovost našega vrtca so praznovanja rojstnih dni, v katerem je sleherni otrok deležen pozornosti in enakovrednega položaja za lepa in prijetna doživetja. Otroka želimo ob praznovanju povzdigniti kot osebnost in poudariti njegovo individualnost. Praznujemo brez materialnih dobrin, v igri in druženju na podlagi že prej izraženih otrokovih želja. Pred praznovanjem se povezujemo s starši, ki prispevajo pomembne informacije in zanimivosti o otroku, prinesejo fotografije otrok iz domačega okolja ...

Ponosni smo na prepoznavne znake vrtca, ki smo jih ustvarjali z vključevanjem in upoštevanjem idej otrok, staršev in zaposlenih. Logotip ROŽNI GRIČEK predstavlja poseben odnos do narave – do vsega živega. Izraža iskreno željo ustvariti in ohranjati lepo okolje, spoštljive in odprte medsebojne odnose. Ptica ponazarja svobodo, ki jo omogočamo našim otrokom. Razpisali smo natečaj za lutko – maskoto vrtca Tezno, naj pecivo in športni rekvizit.

Tako se ob posebnih priložnostih sladkajo s sadnim gričkom, telovadijo in se igrajo z lutko Rožni griček in cvetno blazinico. Ponosni smo na EKOhimno »Z Rožnatega gričkа«, za katero so tekst spesnili otroci, in himno Mi imamo radi Maribor, ki jo prepevajo vsi otroci mariborskih vrtcev. Zaradi izjemnih ljudi, ki vsak s svojim deležem prispevajo k ugledu in prepoznavnosti vrtca, smo izdelali kriterije za Priznanje izjemnim delavcem. Podeljujemo jih ob koncu koledarskega leta, saj želimo našim najboljšim delavcem pokazati, da cenimo njihov trud. Pri predlaganju sodelujejo vsi zaposleni, ki po kriteriju dobrote, fleksibilnosti in dodatne angažiranosti utemeljujejo svoje predloge.

V kakšnem obsegu otrok, oddelkov, strokovnih in drugih delavcev, deluje vaš vrtec?

Vsakodnevno pa se potrebe po vključitvi otrok v novem šolskem letu povečujejo. Moram priznati, da smo v našem vrtcu vsa obdobja, ki jih omenjam, preživeli dokaj ugodno. V obdobju, ko so nekateri vrtci zapirali oddelke, je bilo pri nas stanje dokaj stabilno. Reševali smo presežke delavcev iz drugih vrtcev, službe ni izgubil nihče, za kar sem še danes hvaležna. Število oddelkov je bilo vsa leta stabilno, spreminjale in povečevale so se predvsem potrebe za otroke prvega starostnega obdobja. V šolskem letu, ki prihaja, pa se izkazujejo potrebe po odprtju treh oddelkov. Z prerazporeditvijo otrok smo vsem staršem, ki so vpisali otroke v uradnem roku, zagotovili mesta. V novem šolskem letu bomo poslovali s 25 oddelki in dvema oddelkoma otrok s posebnimi potrebami. Delujemo v 4 enotah na lokaciji Mestne četrti Tezno. Zaposlenih imamo 80 delavcev, ki se povezujejo v strokovne time. Vsebina srečanj je usmerjena v planiranje dela po sistemu PDCA krogov, ki zahteva izjemno dinamiko in prinaša v delo nove in boljše rešitve.

V vrtce vsak dan dvakrat prihajajo tudi starši. Roditeljski sestanki in pogovorne ure so stalna oblika sodelovanja, vsak vrtec pa razvija tudi svoje oblike sodelovanja s starši. Kako je pri vas?

Pri sodelovanju s starši iščemo nenehno nove poti. Želimo, da ob različnih skupnih druženjih otrok, staršev in starih staršev osmislimo naše vrednote in hkrati prispevamo h kakovostnemu preživljanju prostega časa družin. Druženja so vsebinsko vezana na stalne in prednostne naloge vrtca: gibanje, ekologijo, domovinsko vzgojo, zdrav način življenja.

Sodelovanje in skupna druženja temeljijo na vzajemnem učenju in prenosu izkušenj in znanj, s katerimi bogatimo drug drugega. Tako tradicionalna udeležba na mednarodnem otroškem pustnem karnevalu v Opatiji združi starše, otroke in strokovne delavke pri ustvarjanju pustnih mask, ki poteka od ideje do izbire, izdelave, druženja in skupnega doživetja na karnevalu.

Drug primer so druženja ob zaključku šolskega leta, s katerim želimo staršem mlajših skupin približati gozd Stražun, kot edini primestni gozd v Evropi. Skupno doživljanja popestrimo z različnimi športnimi in rekreativnimi dejavnostmi, hkrati pa želimo staršem preko druženja z otroki sporočiti zavedanje pomena tega naravnega dragulja, ki je v našem okolju žal vse preveč zapostavljen. Starejši otroci pa tradicionalno popeljejo starše s strokovnimi delavkami v zanimive kotičke našega mesta, ki so jih odkrivali in spoznavali preko celega leta.

Z vrtcem je tesno povezana tudi vaša osebna poklicna pot. Kako bi jo na kratko opisali in kakšen je vaš sedanji pogled nanjo?

Vsa leta službovanja in ravnateljevanja sem si prizadevala utemeljevati dejstvo, da je vrtec predvsem vzgojno-izobraževalna institucija. Menim, da že nekaj let v veliki meri prevladuje miselnost o kakovostnem delu v vrtcih, kamor seveda v prvi vrsti spada tudi varnost otroka. S tem ne mislim samo fizično varnost, ampak tudi čustveno varnost in sprejetost. Seveda smo za ugled v našem veliko naredili vsi skupaj in vsak posameznik. Menim, da so slovenski vrtci izjemno kakovostni, kar kažejo tudi številne primerjave. Sama sem imela priložnost videti in sodelovati s številnimi vrtci v Evropi in tudi po svetu. Iz lastnih spoznanj

lahko temu samo pritrdim. Z vrtcem Tezno sem povezana že iz zgodnjega otroštva, saj sem ta vrtec tudi sama obiskovala. Spominjam se, da je bil zame najlepši čas otroštva, v katerem sem lahko sproščala svojo domišljijo in ustvarjala nove in nove svetove. Imela sem čudovite vzgojiteljice, ki se jih še danes spominjam. Prepričana sem, da se vse bistveno zgodi prav v otroštvu. Tudi kot dijakinja sem obiskovala vrtec Tezno in se od svojih vzgojitelj ponovno učila. Naključje je hotelo, da sem se v istem vrtcu tudi zaposlila, delala kot vzgojiteljica, pomočnica ravnateljice in sedaj kot ravnateljica ... Menim, da je vrtec moje življenje. Ko se tako oziram nazaj, me prevevata radost in zadovoljstvo, kajti vsa življenjska pot je povezana z vrtcem, ki mu lahko s pridom rečem, da je moj drugi dom. Prehojena poklicna pot je bila polna izzivov, ki so bili usmerjeni v razmišljanje o prenovi v vzgojno-izobraževalnem procesu. Prepričana sem, da je zmotno razmišljanje, da v vrtcih ni prostora za inovacije, ki jih strokovni delavci pri svojem delu z veliko odgovornostjo vnašamo v okolja. Za razvijanje novosti in uresničevanje svojih idej pa potrebujemo spodbudno in motivirano okolje, ki začuti v ideji smiselnost in upravičenost. Potreben je skupen interes, veliko volje in energije, podpore in opore v ožjem in širšem okolju, da vse to uresničiš. Brez odličnih sodelavcev mi to prav gotovo ne bi uspelo.

Vprašanja je postavila:

Betka Vrbovšek

Revija Vzgojiteljica in Založba Pozoj d. o. o. vabita na strokovno srečanje vzgojiteljic in vzgojiteljev, sedanjih in bodočih piscev strokovnih besedil v revijo Vzgojiteljica, ki bo v Narodnem domu v Celju, v četrtek, 24. septembra 2009.

Strokovno srečanje bo združeno s slovesnostjo **ob deseti obletnici revije Vzgojiteljica**.

Vsebina srečanja:

10.00	**Uvodni pozdravi** **Kulturni program:** - Otroci Vrtca Tončke Čečeve Celje. - Pevski zbor Vrtca Velenje.	K uvodnim besedam so vabljeni: - predstavnik Ministrstva za šolstvo in šport, - predsednica Skupnosti vrtcev Slovenije. - predstavnik Zavoda RS za šolstvo, - predstavnik Mestne občine Celje. Prireditev bo povezoval Sebastjan Volavc.
11.00 – 11.30	**Plenarni strokovni del srečanja:**	
	Izr. prof. dr. Karmen Erjavec **Pomen medijske pismenosti**	Izr. prof. dr. Karmen Erjavec je visokošolska učiteljica na Katedri za novinarstvo na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Predava o odnosih z mediji, zgodovini novinarstva in medijev, vzgoji za medije. Doktorirala je v Salzburgu v Avstriji. Je avtorica številnih znanstvenih člankov na področju družbenega komuniciranja. Med drugim raziskuje in spodbuja novinarsko kakovost.
11.30 – 12.00	**Odmor s pogostitvijo**	
12. 00 – 12.30	Doc. dr. Justina Erčulj **Strokovno pisanje – pomemben element profesionalizma v vrtcu**	Doc. dr. Justina Erčulj je magistrirala in doktorirala je na Manchester Metropolitan University v Veliki Britaniji. Zaposlena je v Šoli za ravnatelje, na Fakulteti za management v Kopru pa je nosilka predmetov Ravnanje z ljudmi ter Spremljanje in usmerjanje učiteljevega dela na podiplomskem programu Management v izobraževanju. Med drugim raziskuje in spodbuja razvoj profesionalizma pri pedagoških delavcih.
12. 30 – 13.00	Mag. Betka Vrbovšek **Posebnosti strokovnega pisanja in navajanje literature.**	Mag. Betka Vrbovšek je diplomirala na Filozofski fakulteti v Ljubljani in magistrirala na Univerzi na Primorskem. Zaposlena je kot ravnateljica Vrtca Tončke Čečeve v Celju. Urednica Vzgojiteljice je od l. 2004 dalje.
13.00	**Podelitev priznanj:** - dosedanjima urednicama in - petim vrtcem, ki so v preteklih desetih letih objavili v Vzgojiteljici največ prispevkov.	Priznanja bosta podelila: - predsednica Aktiva ravnateljic Savinjske in Saša regije, mag. Metka Čas in - direktor Založbe Pozoj, d. o. o., Peter Rebernik.
13.30	**Zaključek**	

Vabimo predvsem ravnateljice in ravnatelje vrtcev ter avtorje člankov in prispevkov, ki sodelujejo in pišejo v Vzgojiteljico. Izpolnjeno priloženo prijavnico pošljite najkasneje do 30. junija 2009 na naslov:

Pozoj, d. o. o., Efenkova cesta 61, 3320 Velenje

Kotizacija vključuje: kulturni program, strokovna predavanja, pogostitev in zadnjo številko Vzgojiteljice. Kotizacija po osebi znaša 59 EUR + DDV. Kotizacijo nakažite na TR: 24302-9004258745, s pripisom pri namenu: »posvet«, najkasneje do 20. septembra 2009.

Obiskal nas je kuža Philo

Nekega sredinega popoldneva sem na obisku v Domu starejših občanov spoznala gospo Manjo Vidovič in njenega kužka Phila. Manja Vidovič je po izobrazbi socialna pedagoginja, svoje delo pa opravlja na osnovni šoli Janka Glazerja Ruše kot učiteljica dodatne strokovne pomoči. Rada ima pse, zanima se za pozitivne vplive psa na človeka, zato se je odločila, da se začne ukvarjati s terapijo s pomočjo živali. Začela se je izobraževati na področju terapij pod okriljem »Tačk pomagačk«, slovenskega društva za terapijo s pomočjo psov iz Vrhnike in kot članica Kinološkega društva Maribor. Manja na šoli v Rušah izvaja interesno dejavnost »pasji prijatelji«, obiskuje domove za starejše občane Tezno in Sončni dom ter izvaja individualne terapije v Sončnem domu na Pobrežju. Dela kot prostovoljka, njeno plačilo je zadovoljstvo ljudi, njihovi nasmejani obrazi in ublažitev primanjkljajev glede na težavo.

V domu starejših občanov Tezno sva se tudi spoznali. Manja je polna pozitivne energije, posveti se vsakemu človeku posebej in na vsakem človeku najde nekaj pozitivnega. Ker so mi bili ti obiski, tako imenovana druženja s psi, zelo všeč in sem bila presenečena nad pozitivnim učinkom, sem ji hitro postavila nekaj vprašanj in jih strnila v celoto njene pripovedi.

«Znano nam je že, da so psi sposobni zavohati bolezen, da nas božanje živali lahko sprosti, pomiri in ublaži stres, skrb za živalskega ljubljenčka pa prispeva k pogostejšim socialnim stikom ter vpliva na izboljšanje posameznikove samopodobe in tako dviguje kakovost človeškega življenja. Pri vsem tem je treba vedeti, da ni vsaka žival primerna za terapijo. Pri terapiji s psi, denimo, ni pomembna pasma, temveč predvsem njegov karakter. Terapevtski pes mora imeti predvsem visoko toleranco in prilagodljivost na neprijetne izkušnje, zdravo telo in visok higienski standard. To so neagresivne živali, ki se pustijo veliko božati in nasploh uživajo v stikih s človekom. Mnoge od teh živali v stiku s človekom izražajo posebno občutljivost in inteligenco, saj pogosto čutijo, katera oseba potrebuje posebno pozornost, za katero je bolje, da jo pustijo samo in katera je žalostna ali jezna, zatrjuje ameriški terapevt z živalmi, Efrat Mayan. Takšen je tudi Philo, 7. let star mešanec zlatega prinašalca.«

Po predhodnem dogovoru s starši sva se dogovorili za obisk v Vrtcu Studenci Maribor, in sicer v torek, 14. aprila 2009. Naša skupina Pikcev (starost otrok je 4–5 let) je Manjo in Phila dočakala sedeč na stolih v obliki polkroga. Manja se je predstavila, Philo se je odločil za počitek in pogovor je stekel. Vsa dejavnost je trajala dobro uro in otroci so navdušeno sodelovali. Spoznali so veliko novih stvari in se hkrati lahko izkazali s svojim predhodnim znanjem. Otroci so izvedeli:

- da se psom približajo od strani in nikakor od zadaj, saj se pes lahko prestraši,
- kdaj lahko pristopimo k psu, kaj vprašamo lastnika, preden psa začnemo božati, in kaj naredimo, če v bližini psa ne vidimo njegovega lastnika,
- kaj storiti, če se nam bliža pes, ki je agresiven,
- da moramo pse redno hraniti (kakšno hrano uživajo), jim menjavati vodo in jih peljati na sprehode (na dolge sprehode moramo vzeti s seboj tudi vodo za psa),
- kako poberemo pasje iztrebke,
- da pse tudi kopamo, jim moramo redno krtačiti dlako, po potrebi strižemo kremplje ter čistiti zobe,
- da imajo tudi psi potni list, ki med drugimi vsebuje tudi identifikacijsko številko čipa, in da je potni list hkrati tudi zdravstvena izkaznica, saj moramo psa redno voziti na cepljenje,
- naučili smo se, da priboljšek držimo na odprti dlani,
- ter da psi znajo pokazati tudi trike, kot so: slalom med nogami, preskakovanje ovir, kotaljenje, besedne ukaze ter ukaze s kretnjami; tudi to so lahko otroci preizkusili.

Dejavnost se je zaključila z umivanjem rok, kajti tudi to, da si po stiku z živaljo umijemo roke, je po-

Tako se zavarujemo pred agresivnim psom.

Kako negujemo psa.

membno vedeti. Vse skupaj je bil popoln uspeh in zadovoljstvo z vseh strani. Največji uspeh pa je bil ta, da so aktivno sodelovali tudi otroci, ki so na začetku obiska dvignili roko, da se psov bojijo, se Philu približali in ga tudi božali ter mu dali priboljšek.

Z Manjo sva veseli uspeha že začeli načrtovati naslednji obisk. Idej je že kar nekaj in vsi skupaj se veselimo ponovnega Philovega obiska.

Nataša Savec, vzgojiteljica,
Vrtec Studenci Maribor

Sodelovanje z muzejem

Muzej si ponavadi predstavljamo kot resno ustanovo, kjer hranijo stare predmete in proučujejo zaprašeno preteklost. Sliši se precej suhoparno in za današnje otroke, vajene televizije in računalnikov, tudi dolgočasno. Vendar smo spoznali, da je obisk muzeja lahko tudi zabavno in poučno popotovanje skozi stoletja, na katerem so nam izvirni stari predmeti pripovedovali svoje zgodbe. Pokrajinski muzej Maribor, pod vodstvom kustosinje Janje, nam je pokazal, da je lahko muzej prostor zanimivega in sproščenega spoznavanja preteklosti ter prostor ustvarjalnosti in zabave. Pripravili so nam kvalitetne, zanimive in raznovrstne aktivnosti, ki so se navezovale na posamezne zbirke in vodene oglede po stalnih in občanih zbirkah v prostorih Pokrajinskega muzeja in so bili primerne naši starosti. Muzejski abonma je trajal skozi celo šolsko leto.

Ker je kustosinja Janja želela, da smo kot mladi obiskovalci ob ogledu razstav aktivni in raziskovalni, je ogled razstav dopolnila z ustvarjanjem v muzejskih delavnicah. Ta oblika dela, ki je razvijala otrokovo vedoželjnost, ustvarjalnost in domišljijo, se je pokazala kot dobra in je tudi bila velikokrat izvajana. Pedagoške dejavnosti so bile pripravljene za predšolsko razvojno stopnjo, to pomeni, da so vsebine in metode dela bile prilagojene predšolskemu nivoju in usmeritvi in interesu otroku. Zaradi lažje organizacije obiska je bil pri vsakem obisku naveden tudi čas trajanja in tematski sklop dejavnosti. Vsi obiski abonmaja pa potekajo po dogovorjenem urniku in predhodnih najavah, ki je omogočal fleksibilno prilagoditev s strani izvajalke Janje. Delovanje abonmaja je bilo usmerjeno predvsem k popularizaciji umetnostne dediščine z različnih področij.

V muzeju

Muzejske delavnice so bile vezane na teme predstavljene na stalnih ali občasnih razstavah. Imeli smo možnost pokukati v muzej z vodenim ogledom po muzejskih zbirkah. Janja nam je predstavila delo kustosa in vlogo muzeja pri ohranjanju premične kulturne dediščine. Posebna pozornost je bila namenjena muzejskemu bontonu in pomembnosti razstavljenih eksponatov. Delavnice so bile namenjene poustvarjanju otrok po posameznih tematskih sklopih. Pri tem je bila otrokom zagotovljena tehnična, materialna ter pedagoška vzgojna in izobraževalna podpora.

V vsebinskem pogledu nam je Janja ponudila naslednje vsebine: risanje, kiparstvo, uporabno oblikovanje, izdelovanje iz slanega testa, vizualni dizajn za otroke, plesne animacije, knjižno vzgojo, preventivno zdravstveno vzgojo, fotografijo, spoznavanje pozabljenih poklicev, modne smernice, otroške igre nekoč in danes in še obilico dodatnih aktivnosti. Naslanjala se je na umetniško in kulturno aktivnost otrok, na eni strani na znano in uveljavljeno obliko umetniške produkcije, na drugi strani pa je zasnovala dovršen projekt, vse z namenom, da pripomore k izboljšanju pogojev ustvarjanja in razumevanja otrok v umetnosti in kulturi.

Otroci so imeli možnost samoizražanja, kjer so ob lastni ustvarjalnosti pridobivali izkušnje in odgovornost do skupne dediščine. Navajali so se v poseganje v ne zgolj likovni/materialni ali lastni osebni/psihološki prostor, ampak tudi na ustvarjanje v javnem in socialnem prostoru. Cilji in ustvarjanje so se oblikovali v skupini in v prostoru izven vrtca, tako da se je s tem širila socialna mreža.

Program je zasnovan in izveden kvalitetno, inovativno, eksperimentalno, doživljajsko, tako, da se obrača k razvoju otroka in ne k usmerjanju otrok k profesionalizaciji, stereotipom in klišejem znotraj umetnosti. Kot eno izmed glavnih vodil za ustvarjanje je bilo zagotavljanje ugodnih pogojev za poustvar-

janje otrok, ki so bili visoko motivirani, ustvarjalno izzvani. Podpora se je opirala na odprto strukturo programske zasnove abonmaja, kjer je lahko otrok poiskal svoje močne točke, si lahko oblikoval in uresničil želje in ideje, kjer je lahko ustvarjal v majhni skupini, kjer je potekala dvosmerna odprta komunikacija in interakcija med otroki in izvajalko Janjo.

Glede na odziv otrok in odobravanje staršev pri vključitvi v program Pokrajinskega muzeja Maribor priporočam vsem vzgojno-izobraževalnim institucijam implementacijo omenjenega programa v svojem okolju.

Renata Šerbinek, dipl. soc. del.,
Vrtec Ivana Glinška Maribor

Vključitev otroka z Downovim sindromom v redni oddelek vrtca

Povzetek

Septembra 2007 smo v oddelek otrok v starosti 1–2 let sprejeli dečka z Downovim sindromom, ki je bil takrat star 2 leti in 5 mesecev. V članku opisujem vključitev, delo in izkušnje.

Ključne besede: deček, Dawnov sindrom, vrtec, izkušnje.

Uvod

Aljaževi starši so sočasno sprožili postopek za usmerjanje v program, odločbe o usmeritvi pa še niso dobili. Kljub temu da postopek še ni bil zaključen, smo se v vrtcu odločili, da dečka vključimo v vrtec, kot so želeli starši. V našem vrtcu deluje tudi razvojni oddelek in nastalo je vprašanje, kakšna vključitev je za Aljaža ustreznejša: v razvojni oddelek ali v redni oddelek? Starši so se odločno opredelili za vključitev otroka v redni oddelek, pri tem pa smo jih podprli kljub temu, da razvojni oddelek ni bil polno zaseden. Razmišljali smo takole: če Aljaža takoj vključimo v redni oddelek, sploh ne bo prišlo do izključenosti (segregacije), ki za izključenega posameznika lahko pomeni tudi ločevanje, neenakost, odbiranje, manjvrednost, bolečino. Izključenost za starše otroka s posebnimi potrebami pogostokrat pomeni, da se morajo odreči svojim najglobljim in najmočnejšim željam, da bi njihov otrok odraščal skupaj z drugimi, da bi ta njihov otrok s posebnimi potrebami postal cenjen tudi v vsakodnevnem življenju. Starši namreč zaradi svoje velike ljubezni do otroka zmorejo videti otroka kot neponovljivo, dragoceno osebnost, težje pa presojajo objektivno o otrokovih zmožnostih.

Želeli smo se soočiti z izzivom, da ne le deklarativno, ampak da dejansko, v praktičnem življenju, postajamo skupnost, kjer so dobrodošli vsi, ne glede na njihove posebne potrebe, kjer bo vsakemu posamezniku dana možnost, da bo njen del in bo v njej sodeloval.

Ob novem letu 2008 je Aljaž dobil odločbo o usmeritvi v program vrtca ob hkratnem nudenju strokovne pomoči tri ure tedensko. Tako se je našemu timu pridružila še specialna pedagoginja. Tudi za ravnateljico vrtca, ki mora sprejeti vodenje pozitivnih sprememb in podpreti vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice pri tej zahtevni nalogi, so otroci s posebnimi potrebami še dodatni izziv. So seveda izziv tudi za vzgojiteljico, da prilagodi vzgojno-izobraževalno delo posamezniku, da podpira pozitivne odnose med otroki in da sodeluje s starši. Ob vključitvi specialne pedagoginje v strokovno skupino mora vzgojiteljica prilagoditi svoje delo tudi tej vrsti sodelovanja.

Individualizirani vzgojno-izobraževalni načrt

Osnova našega dela je individualni in individualizirani vzgojno-izobraževalni načrt, ki smo ga uskladili z mnenjem staršev, njihovimi željami, predlogi in informacijami. Dogovorili pa smo se za posebno obliko sodelovanja: specialna pedagoginja, ki pride v vrtec dvakrat tedensko, najprej izvede kratko zaposlitev (15 do 25 minut) z vso skupino, vključno z Aljažem. Z otroki izvede dejavnost, ki je direktni odgovor na Aljaževe posebne potrebe, hkrati pa je popestritev ali dopolnitev programa oddelka. Pomeni prilagoditev rednega programa potrebam dečka s posebnimi potrebami in hkrati približanje teme vsem otrokom še z drugega zornega kota.

Velikokrat gre za uvedbo pripomočkov, ki so vsem otrokom dobrodošli, Aljažu pa pomenijo tisto dodatno »pojasnilo«, pomoč, konkretizacijo, ki jo potrebuje, da bi osvojil novo znanje, spretnost ali veščino.

Aljaž naj bi osvojil belo barvo. Prava priložnost za to je tema o zimi, ki je namenjena vsem otrokom. V enem od srečanj specialna pedagoginja ponudi vsem otrokom naslednjo dejav-

nost: manjšo mizo pregrnemo z belim prtom do tal. Otroci iščejo po prostoru bele predmete in jih prinašajo na mizo (Te predmete smo prej razpostavili, bolj na skrivaj, po vsem prostoru). Tako dobimo veliko belih predmetov, ki jih tudi poimenujemo.

Po končani skupni dejavnosti pa Aljaž in specialna pedagoginja odideta še v poseben igralni prostor, kjer se učita še drugih Aljažu potrebnih znanj in veščin. Beli predmeti pa bodo ostali v vrtcu za še kako priložnostno ponovitev. Tako se nizajo najrazličnejše dejavnosti, med katerimi pomembno vlogo igrajo razne lutkovne predstavice, saj v največji meri želimo spodbuditi Aljažev govor, zavedajoč se, da je porajanje govora pri otrocih z Downovim sindromom posebej ovirano.

Usvajanje bele barve.

Moje izkušnje z Aljažem

Kot vzgojiteljica sem se bolj s strahom pripravljala na sprejem otroka s posebnimi potrebami. Vključevanje se mi ni zdelo zares mogoče in dvomila sem o njegovi primernosti. Mislila sem si, da v okviru zahtevne skupine otrok ne bom mogla primerno poskrbeti za potrebo otroka s posebnimi potrebami. Mislila sem tudi, da se mogoče najbolje počuti med »sebi enakimi« in da rabi nenehno strokovno pomoč in »obravnavo«. Spraševala sem se, ali ne bodo zaradi njega prikrajšani drugi otroci in ali ga bodo drugi otroci sploh sprejeli. Lahko rečem, da sem ob Aljažu tudi kot vzgojiteljica mnogo pridobila, se mnogo naučila:

- prilagoditi vzgojni program in njegovo izvedbo tako, da se lahko tudi Aljaž uči v naši skupini,
- začela sem uvajati nove metode, ki tudi Aljažu omogočajo aktivnost, ostalim pa priskrbijo še drugačen pristop do dejavnosti,
- naučila sem se ustvarjati varno okolje, kjer sme vsakdo biti, kar je – predvsem s pomočjo sprememb na področju komunikacije,
- učim se sodelovati in deliti naloge s pomočnico v še večji meri, kot prej,
- sprejela sem (občasno) prisotnost še tretje osebe pri vzgojnem delu in se prilagodila, da sva našli pot do sodelovanja,
- presegla sem strah pred sodelovanjem s starši otroka s posebnimi potrebami in jih doživljam kot sodelavce, pomočnike, zaveznike,
- večam svoj repertoar veščin in sposobnosti; Aljaž postaja spodbuda za moj lastni strokovni pa tudi osebnostni razvoj.

Izkušnje drugih

Za boljšo, širšo predstavo o inkluziji otroka s posebnimi potrebami sem prosila za mnenja še svojo pomočnico, Aljaževe starše ter specialno pedagoginjo. Pomočnica je povedala, da je z vključitvijo Aljaža v skupino sama pridobila. Občuti, da ima vzporedno z rednim delom zelo prijetno in uporabno izobraževanje. Veseli jo, da bo lahko te izkušnje in znanja prenašala še ne kasnejše generacije otrok, saj se dejavnosti, ki spodbujajo razvoj otroka s posebnimi potrebami, zelo prepletajo in dopolnjujejo z dejavnostmi, ki jih za zdrav razvoj potrebujejo ostali otroci v skupini. Prav tako misli, da zaradi skupnih dejavnosti tudi drugi otroci postajajo pozorni na Aljaževe potrebe in da sta se sočutnost in strpnost povečali.

Misli specialne pedagoginje o pomenu Aljaževe inkluzije

Človek najde odgovor na svoje potrebe po ljubezni, pripadanju, varnosti in preskrbljenosti v skupnosti. Zato se že rodi v skupnost – družino. Četudi je morda ta njegova ali ta njena skupnost povezanost le z eno osebo, na primer le z enim staršem, je to vendarle skupnost. Kajti značilno za skupnost je, da člani živijo skupaj svoje vsakodnevno življenje in skrbijo drug za drugega, so povezani z vezjo navezanosti. V takšnem okolju se je človek pripravljen učiti, kar pomeni: biti v interakciji s svojim okoljem, od njega sprejemati, vanj posegati, ga posnemati, mu v zameno dajati sebe, vse svoje sposobnosti, lastnosti, nadarjenosti ...

Aljaževo učenje v vrtcu

Učenje poteka v interakciji z okoljem, ki ga človek doživlja kot sprejemajočega, varnega, odzivnega. Manj ko je okolje skladno s to podobo, več ovir nastaja na poti do učenja. Zato je temeljna značilnost Aljaževega učenja v vrtcu že sama vključenost v skupino, ki ima mnoge značilnosti prave skupnosti:

- otroci skupaj živijo, se igrajo in se učijo,
- otroci so navezani drug na drugega, na vzgojiteljico in na pomočnico vzgojiteljice,
- skupaj bodo živeli tri leta, prva tri leta svojega življenja. Vemo, kako pomembna so ta leta za procese učenja.

Zaradi dolgotrajnega skupnega življenja njihovega otroka v tej sekundarni skupnosti (vrtcu) tudi star-

ši čutijo vse več pripadnosti in povezanosti s skupino.

- Tako vidimo in doživljamo, da Aljaž čuti veliko potrebo po komunikaciji in se zelo trudi pojasniti drugim svoje potrebe, želje in zavrnitve. Skuša preseči svojo oviranost na področju govora, zato tudi raje sprejema govorne spodbude.
- Aljaž želi biti tak, kot so drugi otroci v skupini, zato jih je pripravljen v vsem posnemati. Tako presega svoje težave pri navajanju na samostojnost, na oskrbo samega sebe in na aktivno preživljanje svojega časa.
- Aljaž se vede tako, kot se vedejo drugi otroci v skupini, zato je čisto naravno, da je zbran in pozoren, ko so takšni tudi drugi, da je razigran in živahen, kadar so takšni tudi drugi. Živi z njimi in jim je v vsem podoben, tako kot smo mi vsi podobni članom svojih skupnosti – in jim tudi želimo biti.
- Aljaž se vseh vešč, spretnosti in znanj uči povsem naravno in spontano. Predvsem pa zelo motivirano za sodelovanje.
- Njegova čustveno-socialna potešenost in naravnanost na aktivnost in sodelovanje se kažeta tudi v njegovi nesporni pripravljenosti za sodelovanje z mano pri individualnih dejavnostih. Te so vsekakor potrebne, če naj bi izpolnili individualni načrt vzgojno-izobraževalnega in terapevtskega dela z njim.

Ker je naša specialna pedagoginja že zelo »domača« članica skupine, drugi otroci sprejemajo ponudbo dejavnosti od nje, te pa so takšne, da prinašajo potrebna znanja, spretnosti in veščine predvsem Aljažu, drugim pa za razširitev in popestritev dejavnosti. Sčasoma se je – ob sprejemanju in pomoči pomočnice vzgojiteljice in mene – vtkala v skupino in sedaj učenje, ki ga želim spodbuditi pri Aljažu, poteka spontano, naravno in ob največji meri motiviranosti.

Zaključek

Vrtec je okolje, ki lahko nudi otrokom z Downovim sindromom naravno, pravo obliko vključenosti. Ob skrbni pripravi ponudbe in izbire dejavnosti je učenje maksimalno. Osebno pa se mi zdi, da le skupnost med seboj sodelujočih v vrtcu, lahko uspešno vključi otroka s posebnimi potrebami. Skupnost pa nastaja tam, kjer ljudje skupaj živijo resnično življenje, skupaj delajo, se skupaj učijo, se lahko zanesejo drug na drugega in pozorno skrbijo drug za drugega. Tako tudi nam, zaposlenim v vrtcu, Aljaž pomaga postajati boljša skupnost.

Literatura:

Opara, Božidar. (2005). Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah – Vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Centerkontura.

Rebeka Poček, dipl. vzg.
Vrtec Bled

Dva otroka s posebnimi potrebami v oddelku

Povzetek

V članku predstavljam svojo lanskoletno izkušnjo vzgojno-izobraževalnega dela z dvema otrokoma s posebnimi potrebami v oddelku. S pomočjo strokovnega spopolnjevanja sem nalogo uspešno zaključila, otroka sta se všolala in dobro napredujeta.

Ključne besede: okvara sluha, slušni aparat, hiperaktivnost.

Strah mi je že v avgustu zlezel v kosti, ko sem izvedela, da bom imela v skupini otroka s posebnimi potrebami. Pa ne le enega, ampak dva.

Takoj v začetku leta sem se zato udeležila strokovnega izpopolnjevanja, ki ga je razpisalo Ministrstvo za šolstvo in šport, pod naslovom: Vzgojitelj za izvajanje dodatne strokovne pomoči – program nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja iz specialne pedagogike. To izobraževanje je pregnalo strah pred neuspehom. Dalo mi je zagon in dodatno znanje, ki sem ga potrebovala za delo z otrokoma s posebnimi potrebami.

Otrok z okvaro sluha

Kljub slušnemu aparatu je slišal, a ni razumel vsega govora vzgojiteljice in otrok v svoji skupini. Igralnice so slaba zvočna okolja za otroke s slušno okvaro zaradi hrupa, odmevanja zvoka v prostoru. Sam slušni aparat okrepi zvok oziroma govor, a hkrati okrepi tudi vse ostale zvoke iz okolja, ki nastajajo zunaj in znotraj igralnice (govorjenje, premikanje stolov, nog ...). Pri našem otroku gre za 60 do 80 decibelov izgube sluha. Brez slušnega aparata sliši zelo glasen govor, a ne razume povedanega. Torej mu njegov slušni aparat okrepi vse zvoke za 60 do 80 dB. Za nas je to primerljivo s hrupom vlaka (Opara 2005). Razdalja med vzgojiteljem in otrokom, povezana s hrupom iz okolja, izredno oteži oziroma onemogoča razumevanje govora. Toda vzgojiteljica ne more biti vedno poleg slabo slišnega otroka, daljša razdalja med njima pa zmanjšuje razumevanje govora. Za izboljšanje slišnosti govornikovega glasu je potrebno premagati te motnje in ne le povečati jakost, kar omogoča slušni aparat. Pri premagovanju omenjenih težav otroci uporabljajo FM sistem, ki omogoča brezžični prenos govora. Slišnost govorca se z razdaljo ne slabša. Neposreden prenos glasu premaga oddaljenost in s tem zmanjša vpliv hrupa in odmeva iz okolja.

Otroku smo pomagali z dobrodelno akcijo zbiranja denarja za FM

sistem, ki sicer pripada otrokom ob vstopu v prvi razred.

Otrok se je počasi navajal na aparat. Včasih si ga je sam izklopil, ker je bilo zanj preveč glasov, besed in informacij. Zelo počasi je napredoval tudi njegov govor. Sprva osnovne besede, nato enostavni stavki. Otroku so manjkali glasovi in besede, ki jih novorojenček, dojenček in kasneje majhen otrok posluša vsak dan svojega življenja. Nadoknaditi vse zamujeno v kratkem času pa je nemogoče. Kljub individualnemu delu izven skupine in v njej je otrok ostal v vrtcu še dodatno leto in tudi po zaslugi FM sistema razvil dokaj razumljiv govor in obogatil svoj besedni zaklad. Z izjemnim sodelovanjem s starši, logopedinjo in surdopedagoginjo smo otroka pospremili v redno osnovno šolo, kjer ga še naprej spremlja tudi dodatna strokovna pomoč po odločbi. Otrok je zelo napredoval v izgovorjavi, komunicira z okolico in ob individualnem delu učiteljice in surdopedagoginje spremlja pouk in šolsko delo uspešno opravlja.

Hiperaktivni otrok

Drugi otrok je kazal znake hiperaktivnega otroka. Simptomi hiperaktivnega otroka so: nemirno ali živčno vedenje, nesposobnost mirovati, raztresenost, impulzivno vedenje, nepozornost pri nalogah, ki jih redko dokonča, nenehno govorjenje, prekinjanje govorečih, težave s poslušanjem in sprejemanjem navodil, neobvladana energija in pomanjkanje otrokove pozornosti, ki ni značilno za otrokovo starost. Otrok je lahko visoko inteligenten in sposoben, a je neuspešen, skoraj poka od energije, njegova pozornost nenehno bega, ob nalogah, ki zahtevajo močno koncentracijo, postane frustriran.

Pomagajo strukturirane individualne naloge, ki ne presegajo otrokovega obsega pozornosti, trdno postavljene meje vedenja in pravil. Razvijati je potrebno ustrezne socialne spretnosti in pozitivne vedenjske oblike. Pri vzgojiteljici pa so izrednega pomena železni živci in nenehno ponavljanje pravil.

Naš otrok ni niti dve minuti zdržal mirno za mizo, da bi opravil enostavno nalogo iz fine motorike, ki mu je delala največje težave. Tudi groba motorika je bila sprva neprimerljiva z ostalimi otroki. Tek v naravi in v telovadnici je vključeval padce, nekontrolirano menjavo smeri, trke z drugimi otroci. Prva naloga, ki sva si jo z otrokom zadala, je bila, da se je na izklic: STOJ! ustavil. Sliši se enostavno, a med gibalno igro se je ustavil šele, ko si pritekel do njega in se ga dotaknil. A nam je uspelo! Kmalu je začel upoštevati več pravil in vsestransko napredoval. Pri sedmih letih je vstopil v redno osnovno šolo, kjer je imel sprva težave, ki pa so jih rešili z ustrezno medikamentozno terapijo. Sedaj otrok normalno, kot vsi ostali, spremlja pouk, sedi in dela.

Zaključek

V letu, ko sem bila vzgojiteljica dveh otrok s posebnimi potrebami, sem se veliko naučila. Sestavek sem napisala zato, da opogumim tudi tiste vzgojiteljice, ki boddo s strahom v srcu postavljene pred podobno nalogo. Še to. Na zadnjih olimpijskih igrah je Michael Phelps, ki je v otroštvu ravno tako imel hiperkinetični sindrom, serijsko zmagoval v plavanju.

Literatura:

B. Opara. (2005). Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah; Vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Centerkontura d. o. o.

Ksenija Šket, dipl.vzg.
Otroški vrtec Šmarje pri Jelšah

Druženje otrok, staršev in vzgojiteljev

Povzetek

Skupno druženje staršev in otrok je majhen kamenček, ki lahko veliko prispeva v mozaiku pozitivnih odnosov v družini. Istočasno pa vplivamo na športno naravnanost družin in njihove gibalne sposobnosti. Družinske počitnice so usmerjene k ustvarjanju razmer za sožitje med starši in otroki, spodbujanju družinskih vrednot ter k ustvarjanju ustreznega okolja za otrokov zdrav razvoj in dobre odnose. Skupaj z otroki lahko starši pohajajo po naravi, spoznavajo in nabirajo zdravilna zelišča, se izobražujejo ter zabavajo v delavnicah in ob igrah. Naš glavni cilj je druženje otrok in staršev, vplivati na bolj zdravo in aktivno skupno preživljanje prostega časa ter na dvig kvalitete življenja.

Ključne besede: družina; aktivno preživljanje prostega časa; narava; druženje; zdravje; gibanje.

Uvod

Družina je osnovna celica, kjer otrok pridobiva temeljne vedenjske vzorce in navade. V današnjem času je lahko življenje v družini zaradi različnih razlogov zelo stresno. Današnji svet je poln negativnih pojavov, ki tako na odraslih, kot otrocih puščajo posledice na telesnem in duševnem področju. Brezglavo hitenje in vsakdanje obveznosti nam puščajo vse premalo časa za skupno druženje, zabavo in sprostitev v družinskem krogu. Družina pa ima nenadomestljivo vlogo pri oblikovanju človeka. Da bi družinam našega vrtca pokazali primerne skupne dejavnosti v prostem času, smo oblikovali projekt: Zdravje iz družinskega nahrbtnika.

Cilji projekta

- Družine dobijo preko dejavnosti v projektu ideje za drugačen način preživljanja svojega prostega časa.
- Poudarjamo pomen aktivnega bivanja v naravi za kvalitetno preživljanje prostega časa družine.
- Obogatimo dejavnosti kurikula.
- Odrasli s svojim ravnanjem nudimo pozitiven zgled otrokom.

Teoretična izhodišča

Družina je mesto največje varnosti na svetu, mesto, kjer se najprej učimo živeti drug z drugim in drug za drugega. To pa je velika dragocenost in velika odgovornost, zato velja vanjo vlagati največ svoje energije in časa. Če imamo pred očmi to preprosto resnico, se nam najbrž ne bo težko vedno znova odločati zanjo (Divjak 2000, str. 18). V družini se prične oblikovati otrokova osebnost, v krogu družine otrok pridobi vrednote, ki usmerjajo njegovo življenje tudi takrat, ko se osamosvoji. Vsakodnevne navade in način življenja, ki je značilen za vso družino, vplivajo na to, kako se v času odraščanja oblikuje otrokov odnos do samega sebe in do lastnega telesa, do zdravja in prevzemanja odgovornosti za lastno zdravje. Zdravje je vrednota, ki v marsičem vpliva na kakovost življenja. Ceniti zdravje, skrbeti zanj, ga varovati in razvijati – vsega tega se uči otrok, ko opazuje svoje domače. Že majhen in predšolski otrok oblikuje odnos do zdravja posredno, prek zgledov njemu najbližjih oseb. Postopoma prične otrok prevzemati vse bolj dejaven delež pri skrbi za svoje zdravje (Drobne, Mohar 2004, str. 56). Ker je narava velika vrednota, pomeni, da moramo vanjo vlagati veliko že od najzgodnejšega otroštva. Otroci morajo v naravo pogosto, če želimo, da jo bodo začutili, jo spoznali in se z njo plemenitili. Govorjenje o zdravem načinu življenja in pomenu narave izzveni kot moraliziranje, zato se otrok tudi ne dotakne. V naravo je treba preprosto hoditi (Divjak 2000, str. 110).

Gibanje kot potreba

Potreba po gibanju je otrokova primarna potreba. Ko otrok obvladuje svoje telo, občuti veselje, ugodje, varnost, pridobi si občutek samozaupanja in samozavesti. Otrok in kasneje odrasel človek si z različnimi dejavnostmi pridobiva zaupanje v svoje telo in gibalne sposobnosti, gradi ustrezno predstavo o sebi, se potrjuje. Na sprehodih spoznava bližnjo in daljno okolico. Z različnimi dejavnostmi na prostem si človek ohranja in krepi zdravje, seznanja se z lepoto in vrednostjo narave (Drobne, Mohar 2004, str. 102). Prepričan sem, da mora odrasel človek svoj notranji jaz deliti z otrokom. Otrokom posredujemo in navdihnemo ljubezen in spoštovanje do zemlje šele takrat, ko svoje globlje misli in občutke delimo z njimi. Kadar z otrokom delimo svoje lastne misli in občutke, ga to spodbudi, da tudi sam začne raziskovati svoje občutke, in zaznavanja. Med odraslim in otrokom se razvije čudovito medsebojno zaupanje in prijateljstvo, pravi Cornell (1994, str. 12).

Vsebine projekta

Razdelili smo jih po mesecih, in sicer: september: družinski orientacijski pohod na Šentvid; november: gibalna urica v telovadnici vrtca; januar: zimski družinski vikend v Planici; april: družinski pohod z lovcem in peka cvrtja na Cirniku; maj: družinski vikend na Podljubelju.

Analiza izvedbe vsebin projekta

Ker že nekaj let nismo uspeli izpeljati zimovanja in letovanja zaradi premalo prijavljenih otrok, kar je deloma razumljivo – po uvedbi devetletne osnovne šole vrtec zapuščajo eno leto mlajši otroci, ostali pa se težje ločijo od doma za 3–5 dni – je nastala ideja, ki jo je Svet staršev in Svet vrtca Mavrica sprejel. Tako smo v letni delovni načrt vključili projekt: Zdravje iz družinskega nahrbtnika. Vanj smo vključili družinske pohode v naravo, skupne gibalne urice v telovadnici v zimskem času in dva daljša izleta, ki bi trajala cel vikend (zimski in pomladni družinski vikend).

Vsako šolsko leto na začetku staršem pisno predstavimo projekt ter zbiramo informativne prijave, na osnovi katerih rezerviramo termine in lokacije, pred vsako večjo aktivnostjo pa skličemo informativni sestanek za udeležence. V družinske pohode ter gibalne urice vključimo družine z otroki vseh starosti (vključenih v vrtec), v pomladni vikend družine z otroki od tretjega leta dalje, v zimski vikend pa družine z otroki drugega starostnega obdobja. Seveda se lahko vseh dejavnosti udeležijo vsi ostali člani družine ne glede na starost.

Opis dejavnosti v posameznih aktivnostih

Orientacijski pohod na Šentvid

Zbor družin v popoldanskem času na parkirnem prostoru na Čatežu; pozdrav ter navodila za varno hojo. Vodenje hoje skozi gozd, med potjo rešujemo naloge, ki nas usta-

vijo na poti in so vsako leto drugačne vsebine. V njih sodelujejo otroci, starši ter oboji skupaj. Na vrhu nas čaka prelep pogled na naš kraj, malica ter iskanje skritega zaklada. Na izhodišče se podajo družine samostojno.

Zimski družinski vikend

V petek do večerje se družine individualno pripeljejo v Planico, po večerji sledi spoznavni večer z različnimi igricami, katere pripravimo predvsem organizatorji. Naslednje jutro se po zajtrku odpravimo na pohod s sankami v Tamar, kjer se okrepčamo in vrnemo nazaj. Po kosilu sledi počitek, nato pa izdelava snežaka, iglujev, igre v snegu ... Pred večerjo pa se s svetilkami odpravimo iskat škrata Planinčka, ki nam pusti zaklad (majhni ročno izdelani spominki za vse otroke). Po večerji sledi družabni večer, katerega obogatijo predvsem ideje staršev in otrok. Zadnje dopoldne je namenjeno sprehodu po Planici, sankanju, smučanju, druženju ... Po kosilu pa se poslovimo in vsak po svoje odpravimo proti domu.

Pohod z lovcem na Cirnik

Družine se z osebnimi vozili pripeljejo v Globočice, kjer nas počaka lovec in nas nato vodi po njihovih poteh skozi gozd. Ogledamo si krmišča za gozdne živali, nastavimo hrano, iščemo sledi živali v blatu, se povzpnemo na lovske preže ... Pri lovski koči si spečemo cvrtje ter malicamo in se skupaj vrnemo na izhodišče.

Pomladni družinski vikend

Prvo leto smo ga organizirali na Pohorju v planinskem domu Pajek, a smo ga zaradi velikega zanimanja izvedli v dveh vikendih. Oskrbnik doma je poskrbel za obogatitev bivanja z obiskom planinca, ki nam je z diapozitivi približal lepote Pohorja ter nas s svetilkami popeljal v skrivnostni svet pohorskih škratov. Lovec nas je vodil po gozdnih poteh na razgledni stolp, ogledali smo si muzej na Bolfenku ter občudovali razgled iz zgornje postaje vzpenjače na Maribor. Po večerji smo se ob kresu s pravljičarko poglobili v svet domišljije, naslednji dan pa povzpeli na Areh. Vikend smo zaključili z ogledom Indijanske vasi ob vznožju vzpenjače. Naslednje leto smo zaradi večjega zanimanja poiskali novo lokacijo v domu na Podljubelju. Kljub ne preveč lepemu vremenu smo se družili na izletih po okolici, v igrah, si ogledali razstavo v Tržiču in se greli v prijaznosti gostiteljev. Tudi letošnjo pomlad se odpravljamo v ta prelep planinski raj.

Zaključek

Družine so gibalno osveščene in se aktivno vključujejo v naš projekt, ga dopolnjujejo s svojimi prispevki in se ga udeležujejo tudi, ko otroci zapustijo vrtec. Te dejavnosti predstavljajo protiutež sodobnemu, vse bolj stresnemu in sedečemu načinu življenja. Starši so otroku zgled. Navajajo ga na pomen telesne aktivnosti, otroci pa so navadno tisti, ki starše potegnejo k skupni igri in druženju. Na evalvaciji zadnjega vikenda v Planici smo skupaj ugotovili, da smo vedno bolj povezani, sproščeni in da si želimo druženja tudi v prihodnje. Prav tako smo predlagali, da naslednje šolsko leto zamenjamo zimsko in pomladno lokacijo, saj se nekatere družine udeležujejo dejavnosti v okviru projekta tudi, ko otroci že zapustijo vrtec in si zato želijo spoznati znano okolje tudi v drugačnih vremenskih okoliščinah.

Projekt bomo letos zaključili in ovrednotili. Upamo, da bodo dejavnosti ostale tudi v bodoče kot del dodatnih dejavnosti Vrtca Mavrica Brežice. Želimo si, da bi gibanje kot zdrava navada sčasoma preraslo v miselnost in slog življenja ljudi nasploh v smislu »Nulla dies sine line«, kar pomeni »Naj ne mine dan brez lepe sledi«.

Literatura:

Cornell, J. (1994). Približajmo Naravo Otrokom. Celje: Mohorjeva družba.

Divjak, Z. Z. (2001). Jaz in ti. Krško: Gora s. p.

Divjak, Z. Z. (2000). Vzgajati z ljubeznijo. Krško: Gora s. p.

Drobne, J., Mohar, P. (2004). Vzgoja za zdravje. Celje: Mohorjeva družba.

Stritar, U., A. (1998). Z otroki v gore. Ljubljana: Sidarta.

Andreja Ogorevc, vzgojiteljica
Vrtec Mavrica Brežice

Napotki za avtorje prispevkov

- vsi teksti naj bodo napisani na računalniku v programu WORD, med tekst ne vstavljajte fotografij in računalniških risbic;
- enemu izvodu prispevka obvezno priložite disketo ali CD;
- za reference v besedilu uporabljajte način sprotnega navajanja literature v oklepaju (Zupančič 2004, str. 236) oz. pri splošnem povzemanju brez navedbe strani (Zupančič 2004). Seznam literature naj bo na koncu prispevka po naslednjem vrstnem redu: priimek, ime. (letnica). Naslov dela. Kraj: založba.
- otroške likovne izdelke opremite z imenom avtorja, starostjo otroka, imenom mentorja in vrtca;
- k fotografijam napišite ime in priimek avtorja;
- za objavo fotografij otrok mora imeti vrtec privoljenje staršev;
- uredništvo si jemlje pravico prispevke krajšati in smiselno oblikovati.
- uredništvo ne daje pisnih potrdil o prispevkih in člankih.

Disket, CD-jev in otroških likovnih izdelkov praviloma ne vračamo.

Avtor objavljenega prispevka prejme en izvod revije Vzgojiteljica.

Strokovnjak oz. znanstvenik, ki da intervju, ima zastonj letno naročnino na revijo.

V skladu s 17. členom Pravilnika o napredovanju v nazive (Ur. l. RS, št. 54/2002, št. 123/2008) z objavljenim strokovnim člankom pridobite 3 točke za članke v rubrikah „Iz teorije v prakso" in „Za dobro prakso".

Da boste svoje tekste lahko brali na straneh vaše in naše revije, vas prosimo, da napotke upoštevate.

Vzgojiteljica na internetu: **www.vzgojiteljica.si**

Otroci imajo vse več matematičnega znanja

BARBARA JAPELJ PAVEŠIČ je kot članica Kurikularne komisije za vrtce sodelovala pri razpravah komisije o učenju in pridobivanju izkušenj otrok z matematiko in je soavtorica Kurikula za vrtce, poglavje o matematiki. Je tudi soavtorica priročnika Otrok v vrtcu v delu o matematiki. Sodelovala je pri izobraževanjih vzgojiteljev ob uvajanju kurikula za vrtce v prakso ter v sodelovanju s Centrom Korak za korakom izvedla mnoga predavanja o razvoju matematičnega razumevanja pri predšolskih otrocih ter izpeljavah dejavnosti s področja matematike v vrtcih za vzgojiteljice in vzgojitelje po Sloveniji. Kot raziskovalka na Pedagoškem inštitutu je koordinatorka Mednarodne raziskave trendov znanja matematike in naravoslovja TIMSS za Slovenijo in spremlja razvoj matematičnega znanja otrok v ključnih časovnih obdobjih skozi čas.

Na posvetu Skupnosti slovenskih vrtcev ste se predstavili z odličnim predavanjem o pomenu področja matematike za kognitivni razvoj otrok v predšolskem obdobju. Kakšen vtis ste odnesli s posveta?

Presenetila me je izjemna zbranost poslušalcev in pozitivno spremljanje predstavitve. Veselilo me je spremljati odzive, ki so pokazali, da so ideje o učenju matematike poslušalce sproti pripravile k premišljevanju. K dobremu predavanju veliko pripomorejo zbrani in odzivni poslušalci. Predavanje je vedno skupen izdelek predavatelja in poslušalcev in zanj imata zasluge obe strani.

Poudarili ste, da je po organizaciji vrtcev Slovenija med najboljšimi v Evropi. V čem so, po vašem, primerjalne prednosti naših vrtcev?

Da, Slovenija je po organizaciji predšolske vzgoje med najboljšimi državami. Primerjave z drugimi državami pokažejo, da ima Slovenija pred drugimi državami prednost, ker imamo pri nas široko dostopne enovite vrtce za otroke od trenutka, ko jih matere ne morejo imeti več ob sebi zaradi svoje zaposlitve, do otrokovega vstopa v obvezno šolanje; imamo nacionalni kurikulum za vrtce, ki intenzivno poudarja vse vidike otrokovega razvoja; delo vrtcev je usklajeno med seboj in na visoki strokovni ravni zaradi obsega in stopnje izobrazbe zaposlenih v vrtcih. Delež otrok, ki je vpisan v vrtce je izjemno velik, kar pomeni, da uporabniki priznavajo, da vrtec ponuja kvalitetno bivanje za otroke. V mnogih državah je pravi vrtec na razpolago le otrokom od 3 leta dalje, v mnogih vzhodnoevropskih državah je zadnje leto otroka v vrtcu posvečeno pripravi na šolo in obvezno, kar delo v vrtcu na poseben način omejuje.

Posledica velikega vpisa otrok v vrtce pri nas je pomembnost vrtca v družbi, saj zaradi širine vpisane populacije otrok, tudi glede na izobrazbo staršev in socioekonomske kazalce doma, vrtec lahko vpliva na življenje in oblikovanje vrednot v vseh plasteh družbe in postane gonilna sila družbenega razvoja.

Kako ocenjujete kakovost vrtcev na področju matematičnih dejavnosti?

Matematika je imela srečo, da je postala s kurikulom za vrtce mnogo pomembnejša, kot je bila pred prenovo, saj je bila postavljena kot »novo« področje. V vrtcih je bila deležna precej pozornosti, ki se je pokazala v velikem odzivu vrtcev na ponudbe izobraževanja za vzgojiteljice. Ker napredek v znanju matematike sam po sebi v posamezniku zbuja zadovoljstvo s svojim intelektualnim razvojem, več matematike v vrtcih pomeni bolj zadovoljne otroke in vzgojiteljice, kvaliteta pa ob tem le narašča.

Kakovost matematičnega programa lahko deloma presojamo tudi po vse večjem znanju matematike, ki ga otroci prinesejo v šolo. V zadnjih letih so otroci s svojim matematičnim znanjem in razgledanostjo tako prepričljivo presegali pričakovanja šolskega učnega načrta za matematiko v začetnih razredih, da so strokovnjaki tudi zato morali prenoviti šolski učni načrt. Prenovljeni učni načrt za prve tri razrede predvideva precej obsežnejše vsebine kot prejšnji, predvsem s področja števil – in končno lovi učne načrte v najuspešnejših državah.

Kakšne so po vašem mnenju kompenzacijske možnosti naših vrtcev za otroke iz manj spodbudnega družinskega okolja?

Pri nas smo se do sedanjega obdobja gospodarske krize mnogo premalo zavedali, da je vloga vzgojitelja tudi v tem, da premošča in dopolnjuje pomanjkanje priložnosti za učenje otroka izven vrtca ali šole. V sodobnim raziskavah se namreč vse bolj izkazuje, da je vpliv izobraževalnih vzpodbud in virov

v otrokovi okolici izjemno pomemben za njegov razvoj. Bistveno je, da vrtec zazna, katerih izkušenj nekateri otroci doma niso deležni tako zaradi slabše izobraženosti staršev kot slabših ekonomskih razmer doma. Takšen razmere imajo za posledico pomanjkanje »izobraževalnih virov«, knjig, časopisov, uživanja kulturnih dobrin, glasbe, gledališča, vizualne umetnosti ter pomanjkanje priložnosti, da otrok opazi starša, ki bere, računa, načrtuje pot, se odloča o pametnih nakupih in ga v to tudi vključuje. V vrtcu je mogoče mnoge vire otrokom približati in jim ponuditi izkušnje vsakdanjega življenja individualno, še posebej, ko vzgojiteljica z otroki iz domišljijsko bogate igralnice vrtca stopi v običajni vsakdanji svet odraslih in otrok na ulici, v javnih ustanovah in v trgovini in z njimi izvaja »vsakdanje« opravke.

Matematiko omenjate kot prepoznavno obliko kognitivnega razvoja. Zakaj?

Sorazmerno enostavno je opaziti, da otrok kognitivno napreduje, če opazujemo napredek njegovega matematičnega znanja. Pri tem mislimo na najširše pojmovanje matematike, ki zajema tako sklepanje, utemeljevanje ali zagovarjanje nekega postopka kot reševanje problemov ob vse večji zalogi osvojenih dejstev in rutinskih matematičnih postopkov. Izurjene vzgojiteljice v vrtcu znajo hitro presoditi, koliko izkušenj in znanja ima otrok, ko ga opazujejo v komunikaciji s seboj in vrstniki ter v elementih njegove igre. Za področje matematike je namreč značilno, da otrok razvija in izkazuje svoje znanje, spretnosti in mišljenje v vseh okoliščinah svojega življenja. To pomeni, da tudi v vrtcu to znanje pridobiva v celotnem tam preživetem času. Po spoznanjih sodobne psihologije kognitivnega razvoja se otrok najbolje uči v območju bližnjega razvoja, ki opisuje razkorak med njegovim trenutnim samostojnim znanjem, ki ga pokaže pri reševanju problema ali v igri sam in znanjem, ki ga izkaže ali doseže, ko se z njim ukvarja kompetentna oseba. Območje bližnjega razvoja se pogosto med otroki razlikuje tudi zaradi izkušenj, ki jih otrok pridobi v domačem okolju. Lahko je nižje ali višje na lestvici matematičnih znanj. Za vzgojitelja je torej neizbežno poznavanje stanja razvoja ali znanja posameznega otroka in prilagajanje sodelovanja njegovim trenutnim potrebam. Otrok v primeru ponujene dejavnosti, ki presega območje bližnjega razvoja, sodelovanje zavrne. Čeprav literatura o tem manj govori, po podobnosti iz izkušenj sklepamo, da se otrok sodelovanju odreče tudi v primeru, da ponujena priložnost za učenje ne dosega spodnje točke območja bližnjega razvoja.

Imajo po vašem mnenju vzgojitelji dovolj metodičnega znanja za izvajanje matematičnih dejavnosti?

O tem ne morem presojati, ker podatkov nimamo. Mislim, da nihče, ki je kdaj koga kaj učil, ne more reči, da ima dovolj znanja. Vsako učenje mlajšega uči tudi učitelja, še posebej metodike. Več vzgojiteljevih poskusov in izkušenj vodi v večanje njegovega znanja. Iz izkušenj vem, da so ponekod vzgojiteljice izjemno dobro izobražene, ponekod pa si za to šele prizadevajo. Glede na to, da se o matematiki v vrtcih precej govori, sklepam, da bodo izkušnje in metodična znanja še zelo rasla. Res pa je, da v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami opažamo, da je med vzgojitelji v vrtcih in učitelji v šolah mnogo manj sistematičnega prenosa znanja in izkušenj, kot drugje po svetu. Pri nas nimamo običaja, da bi vzgojiteljica sprejela v skupino otrok kolegico vzgojiteljico, da bi jo ta lahko opazovala pri delu ali sama šla neformalno opazovat kolegico, da od nje »pobere« kakšno dobro idejo. Enako je v šolah, kjer medsebojnih obiskov ali hospitacij med urami pri učiteljih ne zaznavamo. Po izkušnjah z izobraževanj za vzgojiteljice mislim, da je to posledica splošnega (napačnega) prepričanja, da se med seboj ne smemo hvaliti s svojimi uspehi. Kako lepo bi bilo, ko bi vzgojiteljica Maja poklicala vzgojiteljico Evo, naj pride pogledat, kako dobro ji je uspelo motivirat otroke za raziskovanje kamnov na dvorišču. Vzgojiteljica Eva bi seveda ob tem imela polno pravico ugotoviti, da je ta dejavnost sicer privlačna, vendar nevarna in da jo odsvetuje. Skupaj bi vzgojiteljici gotovo prišli do končne dobre in uporabne ideje.

V raziskavah pa opažamo tudi, da so novi načrti za učenje matematike v vrtcu in šoli prehiteli študijske programe za učitelje in vzgojitelje, ki v svojem obdobju študija niso bili deležni dovolj »teoretične« matematike za današnja pričakovanja kurikula. Do večjega obsega svojega matematičnega znanja se morajo vzgojitelji in učitelji večinoma prebiti sami. Vendar se stvari s stalnim strokovnim izobraževanjem spreminjajo tudi na tem področju.

Kako otrok pokaže poznavanje dejstev in postopkov?

Poznavanje dejstev in osnovnih postopkov je pomemben predpogoj za mnoga matematična znanja. Več kot je otrok sposoben priklicati dejstev, večja je verjetnost, da bo znal rešiti matematični problem ali presojal in sklepal matematično. Uporaba postopkov v bistvu pomeni priklic zaporedja akcij in načina njihove izpeljave. Otroci morajo spoznati, da lahko določen postopek uporabijo za reševanje celega skupka problemov, ne le samo za posameznega.

Otrok pokaže poznavanje dejstev in postopkov, ko:

prikliče: definicije in besedišče (npr. opazi števila, jih imenuje, šteje);

prepozna: matematične predmete, oblike, števila in izraze. (npr. trikotnike med igračami in znaki na cesti; količino zapisano s številom pikic in številom);

uporabi: uporabi podatke iz grafičnih prikazov in simbolnih zapisov (npr. vremenski prikaz; iz simbolov za prisotne otroke ugotovi, kdo manjka);

meri: uporabi merske pripomočke; starosti primerno uporabi merske enote in oceni meritev (s pomočjo lopatke prestavlja pesek iz posode in šteje, koliko lopat ga je bilo na začetku);

razvrsti/uredi: razvrsti/uvrsti predmete, like, števila in izraze glede na njihovo eno ali več skupnih lastnosti; se pravilno

odloča o pripadnosti skupinam; uporabi prirejanje 1-1.

Kako usvaja pojem števila?

Otrok usvaja števila skozi dejavnosti štetja in prirejanja 1-1. Za otroke je spoznavanje števil v zgodnji starosti s stališča razvoja matematičnega mišljenja pomembno, ker so uvod v razvijanje drugih matematičnih spretnosti. Ritmično štetje pomaga razviti spretnost seštevanja. Otroku pogosto izgovorjeno število postane domače in bliže na dosegu v spominu, ko ga mora uporabiti. Otrok vzpostavi močne asociacije med štetjem različnih objektov in spontano primerja števila objektov med seboj, torej raziskuje količinske odnose.

Opazovanje zapisanih števil je veliko bolj naravno v resničnem okolju kot v domišljijskem svetu igralnice v vrtcu. Števila so na prometnih znakih, na registrskih tablicah avtomobilov, na hišah, avtobusu, na voznem redu na avtobusni postaji, na reklamnih panojih, na pokrovih kanalov, v trgovini. Vsa ta števila ponujajo sama po sebi tudi dejavnosti od ugotavljanja zaporedij na hišah do odločanja o uri odhoda na avtobus do preračunavanja cen v trgovini.

Kdaj se otrok uči sklepati?

Matematično sklepanje vključuje sposobnost za logično in sistematično mišljenje. Sestavljeno je iz intuitivnega in induktivnega sklepanja, ki temelji na vzorcih in pravilnostih, zato lahko pripelje do rešitve nerutinskih problemov. Tipično sklepanje zahtevajo situacije, kjer mora otrok zaporedoma opravit več korakov premišljevanja ali združi informacije iz različnih neenakovrednih virov. Sklepanje vključuje tudi sposobnosti opazovanja in domnevanja, izpeljavo logičnih zaključkov ter upravičevanje rezultatov.

Otrok matematično sklepa, ko:

analizira: določi in opiše odnose med objekti v matematičnih situacijah, ko razstavi geometrijske like in telesa, da poenostavi rešitev problema; ko si zamisli tridimenzionalna telesa; ugotovi, katere informacije še potrebuje za reševanje problema;

posploši: razširi področje, za katero so uporabni rezultati trenutnega matematičnega sklepanja in ustvarja asociacije s problemi, ki bi jih rezultat še rešil;

združi: različne matematične postopke, da pridobi rezultate in jih kombinira, da pridobi naslednji rezultat; ustvari povezave med različnimi elementi znanja in predstavitvami ter povezave med različnimi matematičnimi idejami;

utemelji: opraviči/priskrbi razlago za resnično ali neresnično izjavo, tako da se skliče na matematični rezultat ali lastnost;

reši: nerutinske probleme, ki jih zelo verjetno do takrat še ni srečal in matematične postopke uporabi v nepoznanih situacijah.

Kje zna uporabiti matematično znanje?

Otrok najbolj očitno uporabi matematično znanje, ko rešuje problem ali nalogo, ki se dogaja v vsakdanji situaciji. Od otroka se pričakuje, da bo za reševanje problemov povezal svoje znanje dejstev na znan način in z določenimi postopki prišel do odgovora na zastavljen problem. Uporaba znanja na ravni otroka v vrtcu pomeni na standardni, že večkrat viden ali od vzgojitelja prikazan način uporabiti matematiko.

Otrok zna uporabiti matematično znanje, ko

izbere učinkovit način ali metodo za reševanje problemov, kjer obstaja znan postopek ali metoda rešitve (prišteva enega po enega otroka iz druge skupine k znanemu številu otrok v prvi skupini, da dobi število otrok v obeh skupinah skupaj; sestavljanko sestavi tako, da najprej postavi rob);

predstavi matematična sporočila in podatke v prikazih, s svojimi zapiski; ustvari enakovredno predstavitev za dano matematično enoto (nariše svoj trikotnik, ko opazuje tistega, ki ga pokaže vzgojitelj; nariše skico načrta za igro, načrt za razporeditev otrok za igranje z določeno igračo; majhen otrok poveže sonce na nebu s sliko ali simbolom v knjigi);

uporabi dejstva in sledi izdelanim naborom matematičnih navodil; (npr. zna narisati hišo iz pravokotnika in trikotnika za streho; zna zapisati odčitano temperaturo in jo prikazati s stolpcem ali simbolom v prikazu).

Kaj pa otroci, ki hočejo še več?

Z otroki, ki hočejo še več, se je treba prav tako sistematično ukvarjati kot s tistimi, ki jim želimo pomagati k zmanjšanju zaostanka v priložnostih za njihov kognitivni razvoj v življenju izven vrtca. Ker naj bi vrtec zagotavljal enako pozornost prav vsem otrokom, je treba naprednejšim otrokom posebej ponuditi njim primerne matematične izzive. Otroci, ki pokažejo večje znanje matematike, lahko prihajajo iz domov, kjer imajo močno podporo staršev pri učenju matematike, so ne glede na okolje matematiki bolj naklonjeni in se jo hitreje učijo ali pa se oboje združi. Ti otroci z veseljem sodelujejo v skupinskih matematičnih aktivnostih, kjer s svojim sodelovanjem presežejo odzive drugih otrok. Če zasledujemo idejo, da se otrok najbolje uči v svojem območju bližnjega razvoja, je tem otrokom potrebno nuditi večji matematični izziv že samo zato, da ohranimo njihovo sodelovanje. Če tega ne storimo, se v otroku začne kopičiti nemotiviranost za učenje in sodelovanje, ker s sodelovanjem v dejavnostih ne napreduje, pač pa samo izkazuje svoje že pridobljeno znanje drugje. Tak otrok ni v enakovrednem položaju z drugimi. Pri delu z naprednejšimi otroki moramo paziti, da nas otrokovo znanje ne zavede. Običajno hitro zaznamo, da presegajo povprečno poznavanja dejstev in zmorejo bolje sklepati. Kakor vsi otroci pa za svoj razvoj ne potrebujejo le vzpodbud za razširjanje znanja dejstev in razvijanje sklepanja (kar dosežemo z individualnimi pogovori), pač pa tudi aktivnosti in raziskovanje reševanja problemov ali uporabe matematike. Te dejavnosti bi bilo dobro v vrtcu zanje posebej načrtovati in aktivno izvajati, da vsa tri kognitivna področja razvijamo enakovredno. Delo z naprednejšimi otroki je lahko precej zahtevno, saj se pogosto združi še z

visokimi pričakovanji staršev. Vzgojiteljicam je navadno v pomoč dobra stalna zaloga poljudnih knjig v vrtcu in skrbno načrtovan čas za individualno delo s takšnimi otroki. Bistveno je, da se vzgojiteljica in starši pri delu dopolnjujejo in uskladijo pričakovanja. Čeprav starši običajno bolj opazijo otrokov kognitivni razvoj, vzgojiteljica pa je pozorna tudi na razvoj socialnih spretnosti, nadomeščanje primanjkljaja le-teh ne more nadomestiti vzpodbud k še večjemu doseganju znanja kognitivno že nadpovprečno razvitega otroka. Obenem s posebno pozornostjo do zmanjšanja primanjkljaja pri otrocih iz slabših razmer, se moramo zavedati, da družba za nadaljnji razvoj potrebuje posameznike z najvišjimi možnimi kognitivnimi potenciali. Otroci, ki so kognitivno močnejši že v vrtcu in prejemajo vzpodbude od doma in vrtca, bodo precej verjetno uspešno razvili svoje sposobnosti, s katerimi bodo pomagali k razvoju in napredku naše države v prihodnjih letih.

Zahvaljujemo se za vaše odgovore.

Hvala tudi vam za vašo pozornost do matematike.

Vprašanja je postavila
Betka Vrbovšek

Mentorstvo v profesionalnem razvoju strokovnih delavcev v vrtcih in šolah

Povzetek

Mentorstvo je v profesionalnem razvoju vzgojitelja začetnika zelo pomembno. Mentor ne more biti vsakdo. V praksi je več različnih strokovnih usposabljanj za mentorstvo. Udeleženci v projektu na Pedagoški fakulteti v Kopru so se oprli na mednarodne ISSA pedagoške standarde kakovosti. Uspešne so oblike vzajemnega učenja.

Ključne besede: mentorstvo, usposabljanje za mentorje, ISSA standardi kakovosti, projekt.

Mentor in njegova vloga

Mentorstvo v profesionalnem razvoju vzgojitelja oziroma učitelja je povezano s kulturo učenja v vrtcu oziroma šoli. Pri tem je ključna kultura usmerjena na skupnost učečih se posameznikov.

Kot ugotavlja Valenčič Zuljanova (2006), je mentor oseba, ki svojemu varovancu dodeljuje naloge, ga spodbuja, postavlja pred nove izzive, hkrati pa ga tudi ščiti pred morebitnimi napakami in drugimi posledicami neizkušenosti. Marentič Požarnikova (2007) pa meni, da mentor ni le izkušen učitelj, temveč ima to vlogo, da v sodelovanju s fakultetnimi učitelji študenta oziroma prihodnjega vzgojitelja ali učitelja usposablja za razmišljanje o svojih praktičnih izkušnjah in s tem spreminjanje svojega pojmovanja in ravnanja (samorefleksijo). Marentič Požarnikova (2007, str. 16) tudi meni, da bi bilo smiselno za vsako izmed kompetenc oziroma zmožnosti, ki naj bi jih imel mentor, oblikovati konkretnejše kazalnike oziroma indikatorje, po katerih bi lahko presodili, ali in koliko je nekdo določeno kompetenco razvil. Po mojem mnenju so ravno temu namenjeni ISSA pedagoški standardi in njihovi indikatorji (kazalniki) kakovosti. Po mnenju iste avtorice (prav tam) je učinkovit mentor tisti, ki:

- kaže model dobrega učitelja, pri čemer izkazuje kakovostno strokovno znanje in teži k stalnemu spopolnjevanju na področju stroke;
- kaže entuziazem pri svojem delu in zlasti pri študentih razvija odnos do učiteljskega poklica s profesionalno etiko;
- daje praktične napotke za delo v razredu oziroma oddelku, prihodnjega učitelja oziroma vzgojitelja pa hkrati spodbuja k poglobljeni in h kritični refleksiji o njegovem delu ter ga usmerja k učenju iz lastnih izkušenj;
- pomaga prihodnjemu učitelju oziroma vzgojitelju spoznavati individualne razlike med učenci oziroma otroki;
- obvlada različne metode in instrumente opazovanja in spremljanja pouka;
- obvlada uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije;
- je zmožen refleksije lastnega dela z učenci oziroma otroki in stalne kritične samorefleksije vodenja prihodnjega učitelja oziroma vzgojitelja.

Strokovno spopolnjevanje

V vrtcih in šolah so v zadnjem času čedalje aktualnejše različne oblike izmenjave izkušenj in znanja, predvsem tako imenovane medkolegialne hospitacije, ki potekajo v oddelku v matičnem vrtcu ali zunaj njega. Pri teh oblikah izmenjave se lahko vzgojitelji oziroma učitelji učijo drug od

drugega. Na državni ravni je sicer res vzpostavljen sistem stalnega strokovnega spopolnjevanja v raznovrstnih programih, vendar je večina tega spopolnjevanja osredinjena na ponudbo enkratnih seminarjev oziroma delavnic, ki po svoji naravi razmeroma slabo vplivajo na prenos novih spoznanj na raven delovanja vzgojitelja oziroma učitelja v neposredni praksi (Feine, 2002; po Vonta, 2005; Marentič Požarnik, 2005), če je njihova vsebinska in metodična naravnanost iztrgana iz konteksta vzgojiteljevega oziroma učiteljevega delovnega okolja in če v njegov sistem niso vgrajeni mehanizmi nadaljnje uporabe v praksi. Tudi pri napredovanju strokovnih delavcev v strokovne nazive (mentor, svetovalec in svetnik) se je treba vprašati, ali je vzgojitelj oziroma učitelj z najvišjim strokovnim nazivom svetnika resnično vedno vir kakovostnega dela v oddelku oziroma razredu. Še pomembnejše pa je vprašanje, ali isti vzgojitelj oziroma učitelj sledi času, ki je poln vsakodnevnih sprememb, in ali je vir sodobnih konstruktivističnih pristopov za prihodnje vzgojitelje oziroma učitelje, ki so šele na začetku svoje profesionalne poti. Mentor, ki je ne glede na svoj strokovni naziv do svojega mentoriranca, ki je lahko med drugim tudi njegov dolgoletni sodelavec, odprt za učenje in strokovno rast, obenem pa pripravljen opaziti, ceniti in upoštevati nove poglede in perspektive, ki jih mentoriranec lahko nudi, je zagotovo na odlični poti k doseganju kakovosti in prispevanju klime, ki temelji na kolegialni in učeči se skupnosti. Gre za odnos vzajemnega učenja, modeliranja in pomoči pri izboljševanju procesa. Zanimivo je, da je to želja in potreba, ki jo mentorji sami v današnjem času velikokrat izražajo, kar bi lahko interpretirali kot željo po strokovni rasti (Rutar, 2006). Pri tem je ključna tudi vloga vrtcev oziroma šol in pedagoške fakultete, ki izobražujejo prihodnje vzgojitelje in učitelje. Partnerstvo pedagoških fakultet z vrtci in s šolami omogoča senzibilizacijo večsmernega prenosa znanja med ustanovami in posamezniki. Projekti partnerstva fakultet z vrtci in s šolami so potekali na pedagoških fakultetah v Kopru, Ljubljani in Mariboru ter na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Na vseh štirih fakultetah je bilo izhodišče projektov mentorstvo v profesionalnem razvoju vzgojitelja oziroma učitelja. Pri tem je treba omeniti, da so se samo udeleženci v projektu na pedagoški fakulteti v Kopru oprli na mednarodne ISSA pedagoške standarde kakovosti. V okviru projekta na Filozofski fakulteti v Ljubljani je Marentič Požarnikova (2007) omenjala razvoj kompetenc, ki naj bi jih prihodnji učitelj pridobil med šolanjem, v sodelovanju z mentorjem in med strokovnim spopolnjevanjem. V zvezi s tem omenja tako imenovani dogovorjeni seznam, ki naj bi bil razdeljen na naslednjih pet področij:

- komunikacijo in odnose;
- učinkovito poučevanje;
- organizacijo in vodenje;
- sodelovanje z delovnim in družbenim okoljem;
- profesionalni razvoj.

Če bi primerjali ta seznam kompetenc z ISSA pedagoškimi standardi kakovosti, bi ugotovili, da je samo področje profesionalnega razvoja enako pedagoškemu standardu profesionalnega razvoja. V tem kontekstu je treba poudariti, da lahko omenjena področja razumemo širše, in to tako, da lahko področju sodelovanja z delovnim in družbenim okoljem dodamo še sodelovanje z družinami, pri področju organizacije in vodenja pa še področje refleksije in pri področju učinkovito poučevanje še strategije smiselnega učenja, spodbudno učno okolje in individualizacijo.

Projekt Razvijanje partnerstva med fakultetami, šolami in vrtci

Na pedagoški fakulteti v Kopru je v okviru projekta partnerstva oziroma mreženja fakultet in šol v letih 2004 in 2005 potekal projekt Razvijanje partnerstva med fakultetami, šolami in vrtci (Medved-Udovič in Vonta, 2005), ki je nakazal osnovne potrebe na tem področju in začetne pobude za omenjeno sodelovanje. V letih 2007 se je projekt nadaljeval z mentorstvom v profesionalnem razvoju učitelja in vzgojitelja (Vonta in Istenič Starčič, 2007). Cilji tega projekta so bili uresničevanje načela vseživljenjskega učenja kot neprekinjenega procesa, ki je podkrepljen z znanjem in s spretnostmi pri uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije, izboljšanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa z usposabljanjem mentorjev in mentorskih timov za podporo spreminjanja kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa v okviru temeljnih pedagoških konceptov (ISSA pedagoških standardov kakovosti), spodbujanje vrtcev in šol k oblikovanju skupin za mentorstvo in profesionalni razvoj, ki skupaj z mentoriranci in vodstvom vrtca oziroma šole ter zunanjimi sodelavci ustvarjajo pogoje za spreminjanje kakovosti, mrežna povezava, povečanje možnosti dostopa do informacijsko-komunikacijske tehnologije (uporabe računalnika), podpiranje uvajanja najboljših praks in konkurenčnosti, ustvarjanje inovacijske kulture in kulture vseživljenjskega učenja novih generacij vzgojiteljev oziroma učiteljev ter oblikovanje, uvajanje in evalviranje modela mentorstva, podprtega z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, ki temelji na kontekstu vzgojiteljevega oziroma učiteljevega učenja v delovnem okolju. Ta projekt je izboljšal pogoje v vrtcih in šolah, da so se mentorji senzibilizirali oziroma usposobili za posredovanje znanja in spretnosti študentom na praksi, vzgojiteljem oziroma učiteljem začetnikom in tistim, ki so v svojem profesionalnem razvoju prešli fazo začetnika. Najpomembnejše pa je, da so bili vsi vključeni v projekt seznanjeni z ISSA pedagoškimi standardi kakovosti oziroma s temeljnimi pedagoškimi koncepti in z njihovimi indikatorji kakovosti. Rezultati raziskave projekta kažejo na to, da so se v tem procesu učili tako mentoriranci kot tudi mentorji, kar ustreza sodobnim konceptom mentorstva (Bellm, Whitebook in Hnatiuk, 1997, str. 14; po Vonta, 2007). In prav temeljni pedagoški koncepti (standardi) in njihovi kazalniki kakovosti, ki so podrobneje opredeljeni v nadaljevanju, so se tudi v tem projektu izkazali kot dobro orodje za prepoznavanje potreb

posameznega vzgojitelja oziroma učitelja v njegovi profesionalni rasti. Zato je treba še naprej tako mentorje kot mentorirance bolj poglobljeno usposabljati v zvezi s temeljnimi pedagoškimi koncepti sodobnih pristopov k vzgoji in izobraževanju v praksi, to je v zvezi z ISSA pedagoškimi standardi in z njihovimi indikatorji kakovosti.

Literatura:

Valenčič Zuljan M., Vogrinc, J., Krištof, Z., Bizjak, C. (2006). Učitelj mentor v sistemu pripravništva. Ljubljana. Pedagoška fakulteta Ljubljana,

Vonta, T., Istenič Starčič A. (2007). Mentorstvo v profesionalnem razvoju vzgojitelja in učitelja. Koper. Pedagoška fakulteta Koper,

Marentič Požarnik, B. (2007). Vloga mentorja pri spodbujanju profesionalne rasti študentov – prihodnjih učiteljev. V: Mentorstvo in profesionalna rast učiteljev. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete,

Klobas, U. (2008). Prepoznavanje indikatorjev ISSA pedagoških standardov kakovosti v Kurikulumu za vrtce. Pedagoška fakulteta Koper.

Uroš Klobas, dipl. vzg.
Vrtec Koper

O likovnem razvoju predšolskega otroka

Povzetek

Krog je prva organizirana oblika, ki se pojavi iz bolj ali manj naključnega čečkanja. V svojem razvoju jo otrok uporablja, da izrazi najbolj enostaven prostorski odnos med slikovnimi elementi. Po načelu razlikovanja bo krog prevzel svojo funkcijo šele takrat, ko bo otrok razpolagal z drugimi alternativnimi oblikami.

Ključne besede: likovni razvoj, načelo razlikovanja, prve oblike, koncentrične oblike, žarkovje, krog, zaznavanje.

Uvod

Vse se začne in konča v nas samih. Likovni razvoj je potovanje, ki smo ga ljudje začeli pred tisoči leti, z evolucijo, in ga nikoli ne bi smeli končati. Za razumevanje in vrednotenje otroških risb je naša udeleženost na tej poti ključnega pomena. Otroci se »v predšolskem obdobju likovno izražajo na način, ki ga v svoji razvojni stopnji obvladajo in razumejo. Razvoj likovnega izražanja do približno šestega ali sedmega leta, ob upoštevanju in poudarjanju vseh individualnih razlik med otroki, poteka enako, ne glede na kulturno ali socialno okolje, iz katerega izhajajo. Razvojne stopnje likovnega izražanja pa si praviloma sledijo po enakem zaporedju« (Marjanovič Umek, 2001, str. 125).

Kako zaznavamo

Če želimo pogledati na začetek svojega ustvarjanja, ne smemo pogledati v svoje mehanične sposobnosti, temveč v nas same – svoje možgane in svoj živčni sistem – kajti tam se naše ustvarjanje začne. Svet okoli sebe spoznavamo s čutili, ki kot nekakšni sprejemniki zaznavajo dražljaje iz okolja. Naš vidni aparat je sestavljen iz možganov in oči. Naše oči preko očesne mrežnice sprejemajo dražljaje (npr. svetlobo, barve) iz okolice in jih spreminjajo v živčne impulze, ki potujejo po živčnih vlaknih v ustrezne možganske centre v možganski skorji. Iz teh živčnih impulzov šele tam nastanejo občutki svetlobe, barv, oblik in drugih vizualnih zaznav. Medtem ko naše oko sprejme natančno sliko svojega fizičnega predmeta, pa zaznave, ki izhajajo iz tega, ne moremo več tako obravnavati. Naša umska slika predmeta je vezana na našo osebnost, izkušnje. Tako je zavestna misel ali predstava o nečem subjektivna, nanjo vplivajo individualne izkušnje in zahteve, ki so združene z izkušnjami okolja, v katerem živimo. Ko govorimo o zaznavanju, se ne moremo osredotočiti samo na naš vidni aparat. Med očmi, ki predmet gledajo, in med predmetom je fizična razdalja, medtem ko so roke v neposrednem stiku s predmetom. Ko roke raziskujejo predmet, se tako imenovana tipalna telesca v koži stimulirajo in pošljejo dražljaje po živčnih vlaknih v ustrezne možganske centre. Tudi slika, ki je ustvarjena z dotikom površine ali oblik, mora biti sestavljena s pomočjo možganov, kot morajo možgani sestaviti sliko iz mnogih stimulacij iz očesne mrežnice. Torej v možganih postane vse tisto, kar je skozi čutila stopilo v živčni sistem, vidno, slušno, okusno, tipno; postane zaznava. Iz zaznave se ustvari umska slika stvari ali predmetov, ki jih vidimo. Ker je vsak človek enkraten in neponovljiv, je tudi zato njegova zaznava selektivna: od sto različnih dražljajev pritegne pozornost nase mogoče ravno tisti, ki je močnejši, ker temu otroku nekaj pomeni. In prav ta določeni dražljaj, ki je kot občutek otroku ostal najbolj v spominu, lahko ob drugi priložnosti, prikliče v spomin celotno sliko npr. sadeža, predmeta (Papalia, Olds, Feldman 2003).

Risanje kot gibanje

Prvo otrokovo čečkanje ni namenjeno upodabljanju. To so prijetne motorične aktivnosti, pri kateri otrok z užitkom vadi svoje okončine ob proizvajanju vidnih sledi z živahnim recipročnim gibanjem v rokah. Oblika, velikost in orientacija zamahov so določene z mehanično konstrukcijo roke in dlani ter z otrokovim temperamentom in razpoloženjem. Tukaj so začetki otrokovih ekspresivnih potez, ki odražajo njegovo trenutno umsko stanje pa tudi njegove trajnejše osebnostne poteze. Te umske kvalitete se stalno zrcalijo v hitrosti, ritmu, pravilnosti in nepravilnosti potez ter v obliki otrokovega telesnega gibanja, ki posledično pusti sled svinčnika ali čopiča.

Poleg izražanja ekspresivnosti gibanje lahko izraža tudi opisnost. Otrok nadzoruje spontanost dejanj otrok z

namenom, da posnema lastnosti dejanj ali objekta, na primer če otrok riše osebo, ki kosi travo, je ne bo z vrtincem opisal samo zato, ker krožne linije predstavljajo značilno gibanje kosilnice vizualno, temveč zato, ker otrok med risanjem s kretnjo podoživlja gibanje kosilnice med košnjo trave. Z opisnimi kretnjami otroci uporabljajo roke in dlani, ki imajo podporo v celem telesu, da pokažejo, kako velik ali majhen, hiter ali počasen, okrogel ali oglat, daleč ali blizu je nekaj. Take kretnje se lahko nanašajo na določene objekte ali dogodke – kot so miši ali gore ali srečanje med dvema človekoma – vendar tudi simbolno na pomembnost opravila. Namerno slikovno upodabljanje ima svoj motorični vir v opisnem gibanju. Ta upodabljajoči vidik motoričnega obnašanja je precej očiten pri mlajših otrocih.

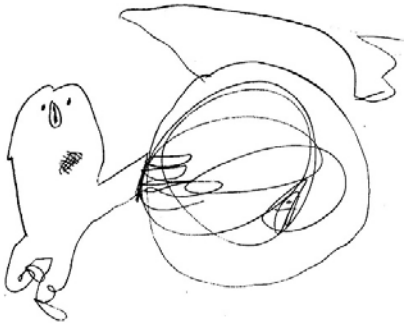

Oseba, ki kosi travo.
Vir: Art and visual perception

Prvobiten krog

Otrok se najprej igra s svinčnikom po papirju. Med to motorično igro se postopoma pojavljajo krožne oblike. Najprej so to le krožna potovanja roke, ki se na papirju odrazijo kot črte, ki so v resnici samo sledi potez roke. Roka se najenostavneje giba tako, da kroži v ramenskem sklepu, kar se v risbi pojavi kot krožna linija. Natančnejše obrate pa omogočajo laket, dlan in prsti. Zato ni naključje, da je produkt teh prvih rotacijskih gibanj krožna oblika.

Okrogle oblike imajo pri človeku vizualno prioriteto. Zato je krog s svojo centralno simetrijo, ki ne kaže posameznih smeri, posledično najenostavnejši vizualni simbol. Krog je prva organizirana oblika, ki se pojavi iz bolj ali manj naključnega čečkanja. V teh risbah se ne sme iskati geometrične popolnosti. Otroci nimajo še tako dobro razvite motorične in očesne koordinacije, da bi naredili točno obliko, vendar je bolj pomembno to, da s stališča otroka to ni potrebno. Kot sta trdila psihologa Piaget in Inhelder, so zgodnje oblike topologične in ne toliko geometrične. To pomeni, da otroci težijo k oblikam, ki so splošne, z nemetričnmi lastnosti, kot so okroglost, zaprtost ali ravnost. Da lahko razumemo to zgodnjo uporabo okroglih oblik, se moramo spomniti, da tudi odrasli uporabljajo okrogle oblike, da predstavijo kakršno koli obliko. Če nekomu razložimo pot do trgovine in s krogi označimo pošto, knjigarno in križišče, ne pomeni, da so te zgradbe okrogle, temveč na najenostavnejši način razložimo pot in lego iskane trgovine (Arnheim 1997).

Nikoli zagotovo ne vemo, na kateri stopnji otrokovega razvoja se razvijejo prve oblike upodabljanja. To se zgodi, preden lahko odrasla oseba pokaže na sklop črt in reče »kuža«. Tudi potem, ko je bila ta stopnja očitno osvojena, ni razloga za predvidevanje, da bodo vse oblike, ki jih bo otrok od tu naprej narisal, za njega upodabljajoče. Okrogla oblika kot najbolj nedoločena in univerzalna se vidno pojavlja v zgodnjih modelih zemlje in vesolja. Ne pojavlja se na osnovi opazovanja, temveč zato, da so neznane oblike ali neznani prostorski odnosi predstavljeni na najenostavnejši možni način. Tako tudi mlajši otrok v svojih risbah uporablja okrogle oblike, da predstavi skoraj vsak možni objekt: človeško figuro, hišo, mačko, avto ali celo zobnike žage, kot vidimo na risbi petletnika.

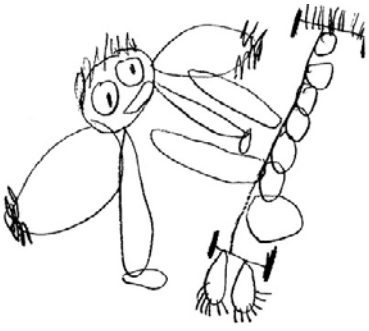

Oseba, ki žaga.
Vir: Art and visual perception

Motili bi se, če bi rekli, da je otrok zanemaril ali napačno predstavil zobnike žage. Samo za odrasle oči jih je otrok opisal kot okrogle. Namerna okrogla oblika ne obstaja pred drugimi oblikami, tudi če so okrogle. Na stopnji, ko otrok začne risati okrogle oblike, se le-te še ne razlikujejo med seboj. Krog ne predstavlja okroglosti, temveč bolj splošno lastnost »nečesa«, to je prostornino trdnega objekta, ki ga je izločil iz okolja. Slednjega otrok sicer še ne opisuje.

Med nadgrajevanjem zgodnjih oblik prej ali slej otrok razvije prvobitni krog v dveh smereh. Prva smer je kombinacija več krogov v bolj zapleten vzorec. V spodnjem primeru je razvidno, kako otrok eksperimentira s postavljanjem krogov koncentrično ali da število manjših krogov vključi v enega velikega (Arnheim 1997).

Vir: Fig. 121 Art and visual perception

»Vključevanje« je najbrž najbolj enostaven prostorski odnos med slikovnimi elementi, ki jih mora otrok osvojiti. Na najbolj osnovni ravni se lahko dva koncentrična kroga uporabita, da predstavita uho z luknjo ali glavo z obrazom. Kasnejše podrobnejše izvedbe vključevanja lahko služijo temu, da otrok pokaže ljudi v hiši ali vlaku, hrano na krožniku ali telesa, ki so obkrožena z obleko. Druga podrobnejša izvedba kroga vodi k vzorcu žarkovja, v katerem ravne linije ali podolgovate oblike sevajo iz centralnega kroga, ali k vzorcu centralnega kroga v kombinaciji s koncentričnimi krogi. Medtem ko okrogline ne kažejo nobene prostorske smeri, jo vsako žarkovje ali radius kaže. Ker skupnost žarkovja pokriva vse smeri več ali manj enako, figura iz žarkovja v celoti še vedno ostaja na stopnji, kjer smeri še niso razlikova-

ne. Vzorec žarkovja lahko otrok uporabi na različnih stopnjah razlikovanja (diferenciacije). Lahko se pojavi v obliki:

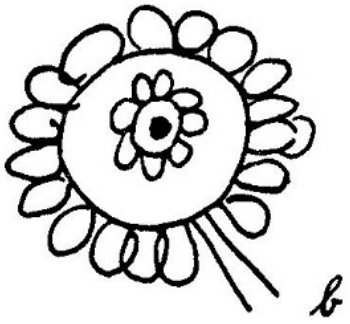

rože,
Vir: Art and visual perception

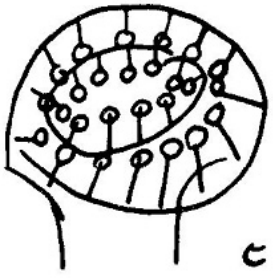

drevesa z listi,
Vir: Art and visual perception

glave z lasmi,
Vir: Art and visual perception

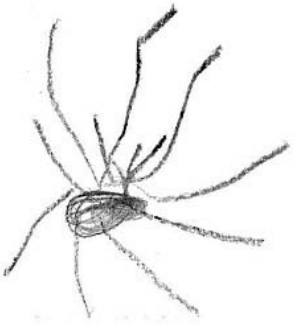

pajka,
Vir: Art and visual perception

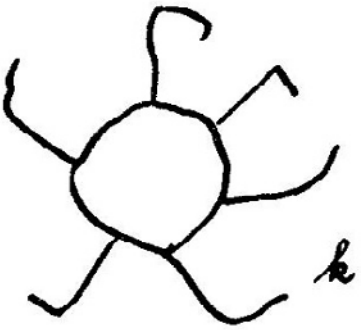

človeka, ki teče,
Vir: Art and visual perception

dlani z prsti.
Vir: Art and visual perception

To je dober primer, kako se vzorec, ki je bil enkrat osvojen, uporablja na enak način, tako da opiše objekte z ustrezno strukturo. Pri figuri k in h opazimo, do katere mere je otrok žrtvoval obliko, da je ohranil vzorec žarkovja: lasje, noge in prsti izhajajo iz centralne osnove, zato da bi ohranil centralno simetrijo v celoti (Arnheim 1997).

Načelo razlikovanja (diferenciacije)

V svoji najbolj osnovni obliki načelo razlikovanja pokaže, da organski razvoj vedno poteka od enostavnega k bolj zapletenemu. Ta koncept je uporabljal tudi Piaget, ki je opisal, kako zunanji in notranji svet, prvotno nerazlikovana, postaneta ločena v neki stopnji umskega razvoja. Pred tem razlikovanjem, razloži Piaget, se vtisi, ki so doživeti in zaznani, ne navezujejo na osebno zavest, občuteno kot »jaz«, in ne na objekte, pojmovane kot zunanje od »jaza«. Vtisi obstajajo v ločenem sklopu ali so razprostrti nekje v istem nivoju, ki ni ne notranji ne zunanji, temveč nekje v sredini teh dveh polov. Zaznavanje in razumevanje vizualnega gre v smeri od splošnega k določenemu. Zato bo vsaka oblika ostala toliko nerazlikovana, kot otrokova zamisel njegovega ciljnega objekta to dovoli. Če je namen risanja npr. omejen le na trikotnost piramid, ki razlikujejo od okroglosti oblakov, ne bo risba pokazala nič bolj določenega kot primerjavo med trikotnostjo in okroglostjo. Načelo razlikovanja tudi pravi, da se bo do takrat, ko vizualna lastnost ne bo razlikovana, predstavila z najenostavnejšo strukturo, ki bo predstavljala izbor vseh možnosti. Na primer krog, kot najenostavnejša oblika, predstavlja vse oblike do takrat, ko otrok začne razlikovati med oblikami. Iz tega sledi, da na stopnji, ki izhaja pred razlikovanjem oblik, krog še ne predstavlja okroglosti. Zobniki žage, v risbi z osebo, ki žaga, niso namenoma okrogli, temveč vključujejo v okroglost zbirko vseh nerazlikovanih možnih oblik. Šele ko bodo ostale oblike – ravne linije ali kvadrati – postale izražene, bodo začele okrogle oblike izražati okroglost glave, sonca, dlani roke. Krog je zato le krog takrat, ko je trikotnik na razpolago kot alternativna oblika. Krog je nevtralna oblika, ki lahko nadomesti katero koli obliko do takrat, ko je neizpodbitno v nasprotju z ostalimi določenimi oblikami, kot so kvadrati, trikotniki. V odzivu svojemu nasprotju krog prevzame določeno pomensko funkcijo za oblikovanje okroglin. Vendar krog, čeprav kasneje razlikovan med ostalimi oblikami, obdrži svojo splošnost in enostavnost, ki je ne moremo najti v ostalih oblikah. Teorija lahko sistematično predstavi razvoj oblike v standardnem zaporedju lepo urejenih korakov. Različne stopnje likovnega razvoja si načeloma sledijo v smeri rastoče zapletenosti, vendar se to zaporedje le okvirno navezuje na posamezne primere. Otroci lahko kakšno stopnjo preskočijo ali kombinirajo stopnje na svoj individualni način. Na to vplivata tudi osebnost otroka in okolje. Razvoj vidno-zaznavne strukture je le eno dejstvo, ki prekrivajo in spreminjajo ostala dejstva v celotnem procesu umskega razvoja. Zgodnje stopnje likovnega razvoja so

v uporabi tudi pozneje, ko otrok že dosega druge stopnje. Ko je otrok soočen s težavnostjo v risanju, bo to rešil tako, da bo izbral za rešitev zgodnejšo stopnjo upodabljanja. Tako najdemo v precej naprednih oblikah, kot so človeške figure, rože, dlani s prsti ipd. še vedno enostavne vzorce žarkovja (Arnheim 1997).

Trdne povezave med starostjo otroka in stopnjo likovnega razvoja ni. Kot se otroci razlikujejo po svoji mentalni in kronološki starosti, tako tudi risbe kažejo variacije v hitrosti njihovega likovnega dozorevanja.

Literatura:

Arnheim, Rudolf. (1997). Art and visual perception. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.

Butina, Milan. (1997). Prvine likovne prakse. Ljubljana: Debora.

Butina, Milan. (2003). Mala likovna teorija. Ljubljana: Debora.

Pirc, Vera. (1969). Nauk o človeku. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Marjanovič Umek, Ljubica. (2001).Otrok v vrtcu. Priročnik h kurikulu za vrtce. Maribor: Obzorja.

Meta Adamič Bahl, dipl. vzg.
OŠ Janka Kersnika Brdo
Vrtec Medo, Krašnja

Otrok se v potrošnika razvija v predšolskem obdobju

Povzetek

Nedvomno se je družba, v kateri danes živimo, razvila do stopnje, kjer je potrebno predvsem mlade na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja poučevati o pasteh in grožnjah globaliziranega sveta. Ena izmed velikih težav sodobnega sveta je potrošništvo.

Otroci kot potencialni kupci so izredno zanimivi za tržnike, ki so zelo napredovali v poznavanju tehnik, s katerimi dosežejo potencialnega otroka – kupca. Otrok se v potrošnika razvija večinoma v predšolskem obdobju. Da bi se otroci lahko razvili v kritične potrošnike, je naloga staršev, da jim pomagajo pri razkrivanju in prepoznavanju pravega, »skritega« namena oglaševanja ter jim pomagajo pri identificiranju različnih oglaševalskih tehnik. Pogosto pa starši zaradi lastne nevednosti ali prezaposlenosti tej nalogi, upravičeno, niso kos. Zato bi moralo biti medijsko opismenjevanje otrok predvsem naloga osnovnega izobraževanja, vse več strokovnjakov pa meni, da se bodo morale tovrstne vsebine, zaradi zgodnjega razvoja otroka v potrošnika, prenašati že na predšolske otroke.

Ključne besede: predšolski otrok, potrošništvo, potrošniška vzgoja, mediji, vzgoja za medije.

Uvod

Spominjam se besed svojega sina, takrat še ne štiriletnega, ko je prišel domov iz vrtca ter mi povedal, da superge, ki sem mu jih kupila prejšnji dan, niso dobre. Zanimalo me je, zakaj ne in kakšne težave ima z njimi. Pa mi je zaupal, da mu je sovrstnik rekel, da so dobre superge samo tiste, ki imajo pri strani narisano kljukico (znak za blagovno znamko Nike, op. a.). Je torej predšolsko obdobje že primerno, da začnemo otroke osveščati o razumnem potrošništvu? In drug primer, ko grem z leto in pol starim sinom v trgovino. Iz hladilnika vzamem skuto za otroke, ki je cenejša od konkurenčne blagovne znamke. Malček začne jokati (govoriti še ne zna) in odriva skuto, ki sem mu jo hotela dati v roke, da bi pomirila njegov jok. V joku kaže na drugo skuto, ki jo je že večkrat jedel doma in je pakirana v privlačnejši embalaži za otroke. Ko vzamem iz hladilnika želeno skuto, se pomiri. Mar bomo začeli otroke vzgajati v razumnejše potrošnike takoj po rojstvu?

Otrok kot potrošnik

Nedvomno se je družba, v kateri danes živimo, razvila do stopnje, kjer je potrebno predvsem mlade na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja poučevati o pasteh in grožnjah globaliziranega sveta. Ena izmed velikih težav sodobnega sveta je potrošništvo, ki je postalo del vsakdana in katerega se v naglici življenja pogosto ne zavedamo dovolj.

Dejstvo je, da živimo v potrošniški družbi in da se tej ne moremo izogniti, razen če se izselimo v popolnoma nerazvite dele sveta, pa še tam se ne bomo mogli izogniti kakšni plastenki Coca-Cole. Dejstvo je tudi, da si sami ne tkemo blaga za oblačila, ne strojimo usnja za čevlje, niti ne kuhamo mila in nimamo vsi polja za pridelavo pšenice. Pa vendarle lahko marsikaj naredimo za to, da nas in naših otrok marketing in reklame ne bi naredili za tako pasivne potrošnike.

Otroci kot potencialni kupci so izredno zanimivi za tržnike, ker je otroški trg zelo dinamičen in diferenciran. Marketinški strokovnjaki so zelo napredovali v poznavanju tehnik, s katerimi dosežejo potenci-

alnega otroka – kupca. Dandanes se otroški asortiment izdelkov neverjetno širi, hkrati pa se oblikujejo vedno novi. Nekoč so podjetja ponujala otrokom in mladim predvsem sladkarije, otroške pijače, igrače, otroške kosmiče, danes pa lahko opazimo velik razmah – na primer na področju računalništva, kjer podjetja ponujajo otrokom prilagojene računalnike skupaj s prilagojeno računalniško opremo in programi. Potem so tu tudi otrokom namenjeni televizijski programi, otroške revije, zanimivi in bogati meniji v restavracijah, kjer otrokom lahko postrežejo z otroškim šampanjcem, pa tudi otroška moda in otroška kozmetika – šamponi, mila, parfumi, otroške šminke ipd.

Večje spremembe se dogajajo tudi na prodajnih mestih. Vedno več prodajalcev zaznava otroke kot posebno vrsto potrošnikov, ki zahteva posebno postrežbo in jim skuša dajati enak pomen kot odraslim potrošnikom. Tudi sami prodajalci obiskujejo posebne treninge in se učijo, kako postreči otroka, kako mu svetovati itd. Displeji in oglasi so postavljeni v nižji višini, na nivoju otroških oči, v restavracijah v sklopu nakupovalnih središč ponujajo otroške menije, v trgovini so se pojavili manjši otroški nakupovalni vozički. Ti so se priljubili tudi staršem, s čimer so dobili dodaten pomen (Videčnik).

Vpliv otrok na nakupovanje

Zanimivi so razlogi za vedno večji vpliv otrok na nakupovalne navade staršev, ki sta jih v knjigi Children as Consumers povzela Gunter in Furnham. Eden bistvenih razlogov je prav gotovo dejstvo, da se starši danes odločajo za manjše število otrok kot predhodniki in tako več denarja namenijo posameznemu otroku. Tudi tekmovanje v družini z zmanjšanjem števila članov upade, zato ima posameznik večjo moč pri sprejemanju nakupnih odločitev družine kot celote. Druga realnost, ki vpliva na omenjeno moč otrok, je večje število ločitev. S tem v družbi nastaja vedno več enostarševskih družin, v katerih se od otroka pričakuje, da bo tudi on aktivno sodeloval pri sprejemanju družinskih odločitev. Tretjič, starši se pogosto za otroke odločajo kasneje, zato jih potem, ko jih končno imajo, toliko bolj zasipajo z materialnimi dobrinami. Kot zadnji pomemben razlog avtorja navajata še eno lastnost modernih družin. Oba starša danes hodita v službo, pesti ju pomanjkanje časa, ki ga lahko namenita otroku. Starši tako skušajo kompenzirati pomanjkanje časa, ki ga preživijo s svojimi otrokom, tudi s skupnim nakupovanjem in posledično s kupovanjem izdelkov otrokom.

Vendar na nakup ne vpliva samo neposredno izrečena prošnja doma ali v trgovini, otroci namreč uporabljajo (bolj nezavedno) tudi bolj subtilne načine. Mame opazujejo, katero hrano otrok jé in katere ne mara, kakšne obleke rad nosi in katere neprestano samevajo na obešalnikih, s katerimi igračami in igrami se rad igra. Če matere nimajo oprijemljivejšega kriterija, kaj v trgovini izbrati, se oprejo na svoja opazovanja (Videčnik).

Razvoj otroka v potrošnika

V tem delu bomo spoznali, da se otroci razvijejo od faze opazovanja potrošnje staršev do samostojnega nakupa v glavnem v predšolskem obdobju. Po McNealu naj bi se otrok kot porabnik razvijal skozi naslednjih pet faz:

1. faza: Opazovanje

V tej fazi otrok spremlja starše med nakupovanjem. Gre za otroke od rojstva do prvega leta starosti. Zadovoljstvo, ki ga daje nakup izdelkov, izkusi izključno preko staršev. Skozi opazovanje, dotike, okus, vonj in zvoke, ki jih je deležen v tem okolju, ponavadi v spremstvu staršev, otrok dobi vtis, da je trgovina prostor, ki zadovolji potrebe.

2. faza: Zahtevanje

Druga faza temelji predvsem na zahtevanju otrok za nakup pretežno prehrambenih izdelkov. Najprej na želene izdelke zgolj pokažejo, potem jih zahtevajo z eno besedo in kasneje, ko so v razvoju govora že dovolj daleč, tudi s celimi stavki. V tej fazi začnejo otroci povezovati izdelke, ki jih vidijo v trgovini, z izdelki, ki jih uporabljajo doma (preko embalaže). To je tudi obdobje, ko starši začnejo uporabljati televizijo kot sredstvo za zapolnitev otrokovega prostega časa in otroci vidijo izdelke v uporabi tudi preko televizije. Otroci si zapomnijo izdelke, ki jim omogočajo zadovoljitev njihovih potreb. Povprečna starost otrok v tem obdobju je 2 leti.

3. faza: Samostojno izbiranje izdelka

Ko je otrok že usvojil in izboljšal proces zahtevanja stvari od staršev, je naslednji logični korak ta, da izdelek samostojno poišče in izbere, kajti v tem obdobju je povečana tudi njegova razvojna potreba za samostojnimi in neodvisnimi dejanji. Otrok v procesu izbire najprej išče izdelek v trgovini, ga vzame iz police ali košare in ga (u)porabi oz. da v košaro ali v voziček za kasnejšo (u)porabo. Ta faza je prvi fizični korak otroka do pravega in neodvisnega potrošnika. Otrok si zelo hitro zapomni, kje v trgovini se nahaja kateri izdelek in ker imajo trgovine podobno razvrstitev, se hitro znajde tudi v drugih trgovinah. Med policami se zna dobro gibati in najti več izdelkov ob enem samem obisku. Ponavadi se proces odvija z dovoljenjem staršev, povprečna starost za to fazo pa so tri leta in pol. Ko v družini pride do te situacije, da otrok že izbira izdelke v trgovini, pride z njegove strani do povečanja prošenj ter tudi do povečanja intenzivnosti »prošenja«.

4. faza: Kupovanje v prisotnosti staršev

Po osvojeni tretji fazi pride s strani otroka želja, da bi nastopal v vlogi odraslega. Ta korak je ločnica pri otrokovem razumevanju trgovine kot lastnika dobrin ter denarja kot pogoja za dejanje izmenjave. Z dovoljenjem staršev, in na začetku z veliko pomoči, otrok opravi svoj prvi samostojni nakup z zamenjavo izdelka za denar, ki ga da blagajniku. Čeprav ima otrok o denarju borno predstavo, je ta dovolj, da otroku nudi popolno potrošniško doživetje od želje, izbire, nakupa ter uporabe izdelka. V povprečni starosti pet let in pol otroci postanejo primarni potrošniki.

5. faza: Samostojno nakupovanje

Po večkratnem ponavljanju kupovanja v prisotnosti staršev napo-

či tudi čas, ko otrok nakup opravi popolnoma sam. Ponavadi med to in prejšnjo fazo preteče veliko časa. V tem vmesnem času otrok pridobi boljše razumevan je denarja in samega procesa menjave. Ko dozorijo, tako fizično kot psihično, so sposobni tudi prepričati starše, da opravijo nakup sami. V starosti okrog 8 let gredo otroci peš ali s kolesom v bližnjo trgovino, kjer nakupijo potrebne izdelke. Postopoma se bo samostojno nakupovanje razširilo od prehrambenih izdelkov tudi na dražje izdelke, oblačila ipd.

Otroci in mediji

Otroci do vstopa v šolo pred televizijo preživijo 5000 do 6000 ur oziroma več kot 20 ur na teden. To pa je podatek, ki ni zanemarljiv. Otrok je v tem obdobju senzibilen, sugestibilen, izjemno dojemljiv, uči se s posnemanjem, identificira se tako z realnimi kot z virtualnimi osebami. Zato je toliko pomembnejše, da odrasli pomagamo otrokom, da bi le-ti s pravilno izbiro in kritičnim spremljanjem vsebin svojim sposobnostim, spretnostim in svojemu razvoju primerno oblikovali orodje za sprejemanje, oblikovanje in uporabnost posredovanega.

Erjavčeva in Volčičeva menita, da »se otroci dajo zelo hitro preslepiti oglasom in izsiljujejo starše z nakupom oglaševalskega izdelka. Ker nimajo odnosa do denarja, tudi nimajo predstave o dejanski vrednosti izdelka. Oglasi tudi dolgoročno in posredno vplivajo na otroka. Kontinuirano mu sporočajo, da so lahko v središču njegovega sveta užitek, nakupovanje in lastnina. Če otrok nekritično sprejema takšne signale, obstaja nevarnost, da bo zakrnela njegova sposobnost spoznavanja lastnih možnosti in potreb, ki se jih komercialno ne da zadovoljiti«.

V primeru razprav o učinkih oglaševanja na otroke starši pogosto zavzemajo stališča nasprotnikov takšne množične komunikacije. Glavni razlog za tovrstne opredelitve se verjetno skriva v dejstvu, da se z obtoževanjem oglaševanja, kot enega glavnih krivcev za neobvladljivo potrošniško vedenje otrok, zavestno ali nezavedno poskušajo otresti lastnega vzgojnega deleža.

Pravi trenutek za demistifikacijo oglasov je takrat, ko je otrok razočaran nad stvarjo, ki si jo je želel in dobil. Če otroku izdelek ne izpolni želja, ki mu jih nje vzpodbudil oglas, če oglas prikazuje način življenja, ki v resnici ni tak, ali če mu izdelek ne izpolni velikih pričakovanj, mu je treba razložiti, kako in zakaj oglasi vzgajajo prevelika ali/in napačna pričakovanja. Pri tem je pomembno, da pomagate otroku zgraditi in okrepiti samozavest, da niso takšne ali drugačne igrače tisto, s čimer naj bi si pridobil priznanje drugih otrok.

V svetu se pravila oglaševanja med državami razlikujejo. Švedska med evropskimi državami predstavlja ekstrem, saj je celotno oglaševanje, naslovljeno na otroke, mlajše od 12 let, zakonsko prepovedano. V Sloveniji je oglaševanje namenjeno otrokom in mladostnikom urejeno v 12. členu splošnih načel Slovenskega oglaševalskega kodeksa, ki je samoregulativen dokument. Poleg tega je oglaševanje, namenjeno otrokom, urejeno tudi z Zakonom o varstvu potrošnikov ter v Zakonu o medijih.

Potrošniška socializacija otrok

Potrošniške veščine, ki so potrebne za razumno vedenje na trgu, otrok osvoji skozi proces potrošniške socializacije pod vplivom staršev, sovrstnikov, šole in množičnih medijev. Otrok se od staršev nauči predvsem racionalne potrošnje, od sovrstnikov pa čustveno pogojene potrošnje. V veliki večini so ravno starši tisti, ki so ujeti v svet prekomerne potrošnje in nekritične drže do nje. Otrok se večino navad nauči od staršev in ni moč pričakovati, da bo otrok staršev, ki prekomerno trošijo in preživljajo vse svoje proste trenutke v nakupovalnih središčih, bistveno drugačen od njih samih.

Po mojem mnenju je cilj vzgoje potrošnika vzgojiti človeka v aktivnega potrošnika, kar pomeni, da je to ozaveščen državljan, ki se zaveda svojih pravic in jih po potrebi tudi uveljavlja; razume, da je ključen motiv medijev dobiček ter da imajo mediji ideološki in politični vpliv; zna prepoznati svoje potrebe in želje ter razliko med njimi in jih usklajevati s svojimi zmožnostmi; skrbi za svoje telo in zdravje tako s prehrano kot z gibanjem in življenjskimi navadami, ceni vrednote, ki jih potrošništvo ne more zadovoljiti; skrbi za svoje potomstvo v duhu ohranjanja naravnih virov in narave same ter prenašanja svojih izkušenj, znanja in ravnanj na svoje potomce.

Da bi se otroci lahko razvili v kritične potrošnike, je naloga staršev, da jim pomagajo pri razkrivanju in prepoznavanju pravega, »skritega« namena oglaševanja ter jim pomagajo pri identificiranju različnih oglaševalskih tehnik. Pogosto pa starši zaradi lastne nevednosti ali prezaposlenosti tej nalogi, upravičeno, niso kos. Zato bi moralo biti medijsko opismenjevanje otrok predvsem naloga osnovnega izobraževanja, vse več strokovnjakov pa meni, da se bodo morale tovrstne vsebine, zaradi zgodnjega razvoja otroka v potrošnika, prenašati že na predšolske otroke.

Vzgoja za uporabo medijev v vrtcu

Vzgoja za medije kot medpodročna veda se pojavlja na različnih področjih slovenskega Kurikuluma za vrtce, ki so: jezik, umetnost in družba. Zavedati se moramo seveda dejstva, da so te dejavnosti lahko del potrošniške vzgoje zgolj, če je cilj, namen njihovega izvajanja potrošniška vzgoja. Kaj želim s tem povedati? Npr. v vrtcu se otroci velikokrat igrajo »trgovino«. Igrajo se jo po svoje, s svojimi namišljenimi vlogami in dialogi. Če pa jim vzgojiteljica organizira »trgovino« z namenom, da se bodo naučili razlikovati in definirati katere izdelke res potrebujejo in katere si želijo, potem se mora sama aktivno vključiti v to igro in jih spodbujati k razmišljanju.

Za razmišljanje o tem, kako je za vzgojo za medije in potrošniško vzgojo poskrbljeno v vrtcih je dovolj zgovorna navedba Erjavčeve, ki ugotavlja da »v Kurikulumu za slovenske vrtce vzgoja za medije ni konceptualno zastavljena, saj se predvsem

odziva le na neke zdravorazumsko sprejete probleme, kot npr. čezmerno število medijsko posredovanih oglasov. V njem ni mogoče zaslediti kakega celostnega dolgoročnega cilja medijskega opismenjevanja«. Kurikulum nikjer dobesedno ne navaja primerov dejavnosti, ki zadevajo potrošnikovo vzgojo. Dejavnosti so v ta cilj usmerjene toliko, kolikor jih posamezna vzgojiteljica zna voditi k temu cilju. Bolj ne-materialistično in h kritični zdravorazumski potrošnji usmerjeno obnašanje vzgojiteljice večinoma izražajo preko prikritega kurikuluma, se pravi s svojim odnosom, obnašanjem, komentarji, pogovori s sodelavkami ipd.

Zanimivo se mi zdi tudi, da je denar in odnos do denarja v predšolskem Kurikulumu omenjen v eni sami dejavnosti in to na področju matematike, in sicer »se igra trgovino, tržnico, kuha po receptih, se igra zemljo krast, se igra z denarjem« (Kurikulum za vrtce, 1999: 50), čeprav smo izvedeli, da otrok opravi prvi samostojni nakup v trgovini povprečno pri starosti pet let in pol. Kako naj se torej te tematike lotijo vzgojitelji v vrtcu, ki tudi v svoji pedagoški edukaciji niso imeli priložnosti niti seznaniti se s predmetom Vzgoja za medije?

Erjavčeva komentira raziskavo o vključenosti vzgoje za medije v vrtce, ki so jo leta 2005 opravili na Fakulteti za družbene vede in v kateri so (poglobljeno) intervjuvali dvajset vzgojiteljic iz naključno izbranih vrtcev po Sloveniji takole: »Raziskava je potrdila ugotovitve pet let starejše raziskave (Bahovec in Kodelja, 1996: 147), da so dejavnosti, povezane z mediji, v naših vrtcih redke. Ugotovili smo tudi, da vzgojiteljice v vrtcih razvijajo predvsem produktivno raven vzgoje za medije, refleksivno veliko manj«. Vzgojiteljice so zamenjale vzgojo za medije z vzgojo z mediji, saj je bil najznačilnejši odgovor na vprašanje, ali v vašem vrtcu izvajate vzgojo za medije in kako, naslednji (Erjavec, 2005: 200): »Ja, seveda jo izvajamo. Imamo radio, fotoaparat, televizijo, videorekorder. Z otroki poslušamo glasbo, pravljice, se fotografiramo, si ogledamo film na televiziji, imamo računalniški krožek ...«

K ugotovitvi, da bi morala biti vzgoja za medije (ki je med drugim tudi osnova potrošniške vzgoje) del obveznega kurikula vseh pedagoških fakultet v Sloveniji, pripomore tudi mnenje Erjavčeve, ki pravi »da vzgojiteljice ne poznajo vzgoje za medije in ne osnov medijske pismenosti, torej so same medijsko nepismene«, saj v opravljeni raziskavi niti ena od anketiranih vzgojiteljic ni zadostila kriterijem medijsko pismene osebe, soglasno prejetih med akterji vzgoje za medije.

Menim, da je vloga vrtca pri oblikovanju osebnosti predšolskega otroka vredna upoštevanja. Ne samo pri delu vzgojiteljev in vzgojiteljic z otroki, temveč tudi s starši. Če ugotavljamo, da so pri vzgoji za medije in potrošništvo starši ključni zgled, potem lahko posredno vplivamo tudi na starše. Organizirajmo pogovorno urico na to temo in jih seznanimo z dejstvi, o katerih sami niso razmišljali! Ne zaradi tega, ker jim ne bi bilo mar za dobro otroka, temveč zaradi tega, ker njih o tem ni nihče osvestil, opozoril.

Zelo se strinjam z mnenjem profesorja Vehovarja, ki je ob nekem mojem mnenju pripisal: »Težko je biti odgovoren potrošnik v potrošniški družbi.« Težko bi bolje povzel vlogo vsakega posameznika v tej družbi. A vendarle bo otrok, ki bo imel zgled osveščenega, aktivnega potrošnika v svojem okolju, takšno ravnanje osvojil in ga uporabljal. Otrok, ki je že od malih nog priča razumnemu in premišljenemu odločanju v zvezi z nakupi, bo sam podobno ravnal tudi kasneje v življenju. Za dobro prihodnost nas in naših zanamcev skušajmo biti dober zgled kot starši, prijatelji in vzgojitelji.

Literatura:

Acuff, D.S. (1997). What Kids Buy and Why: The Psychology of Marketing to Kids. New York: The Free Press.

Erjavec, K. (2000). Media education in Slovenia. V: Erjavec, Karmen in Kalčina, Liana (ur.) Media education = Vzgoja za medije = Medijski odgoj = Medijsko obrazavanje = Mediumska edukacija. Informacijsko dokumentarni center Sveta Evrope pri Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani in Open Society Institut (HESP). 31-44.

Erjavec, K. (2005). Zgodnje medijsko opismenjevanje. V: Sodobna pedagogika, posebna izdaja, letnik 56 , str. 188-200. Ljubljana.

Erjavec, K., Volčič, Z. (1999a). Rezultati raziskave »Mladi in mediji«. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine.

Erjavec, K., Volčič, Z. (1999b). Moč in nemoč televizije. Ljubljana: Rokus.

Gunter, B., Furnham, A. (1998). Children as consumers: A Psyhological Analysis of Young People's Market. London, New York: Routledge.

Lepičnik Vodopivec, J. (2005). Starši, vzgojiteljice in vzgojitelji o medijskem opismenjevanju otrok v vrtcu. V: Sodobna pedagogika, posebna izdaja, letnik 56 , str. 204-216. Ljubljana.

Livingstone, S., Helsper, E. (2004). Advertising HFSS foods to children: Understanding promotion in the context of children daily lives. London: School of Economics and Political Science.

Videčnik, M. (2000). Otroci, naše največje (tržno) bogastvo. V: Delo, 18.1.2000, Ljubljana: Delo

Karmen France Pavlin, dipl. vzg
Vrtec Zelena jama Ljubljana

Biti vzgojiteljica v bolnišnici

Starši imamo za svoje otroke tisoč načrtov, želja in vizij. Starši bolnega otroka imajo predvsem eno željo – da bi otrok čim prej ozdravel. Da bi otrokom kar se da olajšali bivanje v bolnišnicah, so tudi pri nas pričeli ustanavljati oddelke tako imenovanih bolnišničnih vrtcev.

Helena Matjaž že 30 let opravlja delo vzgojiteljice na pediatričnem oddelku v Splošni bolnišnici Celje. V pričujočem intervjuju želimo predstaviti, kako se njeno delo razlikuje od dela vzgojiteljice v običajnem vrtcu.

Kakšna je bila tvoja poklicna pot?

Po končani srednji vzgojiteljski šoli, ki sem jo obiskovala v Celju, sem želela nadaljevati s študijem psihologije in pedagogike. Ker pa sem imela v srednji šoli kadrovsko štipendijo, bi jo morala vračati, zato sem se odločila, da se zaposlim. V mojem kraju ni bilo prostega mesta vzgojiteljice v vrtcu, zato sem se po nasvetu profesorice Marice Kotnik Šipec napotila v Bolnišnico Celje. Na oddeleku otroške kirurgije so takrat že imeli zaposleno vzgojiteljico, načrtovali pa so še en oddelek na pediatriji. Predstojnik dr. Zalar bi me z veseljem zaposlil, vendar so čakali na odobritev novega oddelka. Tako sem prvo delovno mesto našla v Vrtcu Anice Černejeve v Celju. Po dveh letih in pol so novi oddelek v bolnišnici le odprli in me povabili tja.

In kakšen je bil takrat svet bolnišničnega vrtca?

Svet bolnišnice mi ni bil tuj. Moja mama je bila tam zaposlena kot medicinska sestra in tudi sama sem bila v otroštvu nekajkrat hospitalizirana, zato sem bila še posebej empatična do bolnih otrok in polna optimizma in pedagoškega zanosa ter idej, kako bom s svojim delom otrokom pomagala preživljati dneve v bolnišnici.

Oddelek je bil voden s strani bolnišnice in medicinske sestre so pričakovale, da se bom podrejala njihovemu redu. Prednost so dajale medicinski rutini in togemu dnevnemu redu po strogo določenemu urniku. Starši takrat niso bili prisotni, otroke so lahko prišli pogledat skozi šipo, pa še to ni bilo preveč zaželeno, ker so otroci potem pogosto jokali. Otroci so morali večinoma zatreti svoje potrebe po gibanju in čustveni varnosti, zato so bili pogosti pojavi t. i. hospitalizma.

V igralnico so prihajali vsi otroci, ki niso bili v akutnem stanju bolezni, tako predšolski kot tudi šolarji. O zmožnosti sodelovanja pri dejavnostih je odločal zdravnik na viziti.

Bila sem animator za vse otroke, ki so bili na oddelku. Preizkušali smo različne načine združevanja otrok in različen delovni čas. Dopoldan sem poskrbela za malčke, po kosilu, ko so šli k počitku, pa za starejše otroke. Naloge sem dobivala od predstojnika, zdravnikov in medicinskih sester. Poskrbeti sem morala za otroke, ki so izražali določene vedenjske odklone, spremljati njihove vedenjske in zdravstvene probleme in o njih poročati zdravstvenemu osebju.

Sestre so večji pomen pripisovale medicinski negi kot vzdrževanju čustvenih odnosov. Moj način dela je bil zanje nekaj novega in pogosto so ga spremljale z nezaupanjem. Predvsem sta jih skrbela higiena in varnost. Predstojnik je imel velik posluh za zbliževanje stališč zdravstvene in pedagoške stroke.

Kaj se je spremenilo ob prehodu pod okrilje vrtca?

V šolskem letu 1992/93 so bolnišnični oddelki prešli pod okrilje Vrtca Zarja. V štirih oddelkih, ki so pokrivali potrebe otrok na pediatriji, otroški kirurgiji, otorinolaringologiji in infekcijskem oddelku, smo bile zaposlene štiri vzgojiteljice. Skrbele smo za predšolske otroke, za šolarje pa so pričele izvajati pouk učiteljice.

Ob prehodu sem občutila več samozavesti, saj sem imela za sabo strokovno podporo in z vzpostavljanjem večje avtonomije več možnosti za uveljavljanje pedagoških načel. Ob delu sem se izobraževala na pe-

Helena Matjaž

dagoški fakulteti Maribor smer VPO in se v diplomskem delu poglabljala v pravice otrok.

S sprejetjem »Magne Charte«, ki določa, da je ena izmed osnovnih pravic hospitaliziranih otrok pravica spremstva staršev v bolnišnici vselej, ko je to v interesu otroka, so se tudi v Splošni bolnišnici Celje zavezali, da bodo staršem v največji možni meri poskusili zagotoviti možnosti za sobivanje s hospitaliziranim otrokom, jih k sobivanju vzpodbujali ter jih ustrezno usmerjali v njihovi skrbi in negi otroka.

Pričelo se je uveljavljati timsko delo z zdravstvenimi delavci in tudi s starši hospitaliziranih otrok.

Ali se vzgojitelji v bolnišničnih oddelkih udeležujete posebnih izobraževanj?

Večinoma sem se udeleževala izobraževanj v Ljubljani, ki so jih organizirali zdravniki in pedagoške svetovalke. Obravnavali smo probleme v zvezi z bolnimi otroki in njihovimi čustvi, predvsem strahovi, ki jih doživljajo otroci v bolnišnicah. Najpogostejši so strah pred izolacijo, zapustitvijo, smrtjo, iznakaženostjo, manipulacijo, belo haljo. Seznanjali smo se s psihološki tretmaji, preventivo pri diagnostičnih postopkih, pripravami na terapijo.

Vzgojitelji iz vseh slovenskih bolnišnic se srečujemo na seminarjih in študijskih srečanjih z namenom povezovanja vzgojiteljev v bolnišnicah, izmenjave izkušenj, načinov dela, organizacijskih rešitev, načinov dokumentiranja in evidentiranja dela, vodenja dokumentacije.

Študijske skupine so posebej organizirane za vzgojitelje v bolnišničnih oddelkih in prilagojene naši problematiki. Seveda pa se udeležujem tudi različnih izobraževanj v vrtcu.

Kako se Kurikulum za vrtce udejanja v bolnišničnih vrtcih?

Kurikulum za vrtce predstavlja osnovo tudi za delo v bolnišničnih vrtcih, vendar so pogoji pri nas precej drugačni. Vzgojitelji, ki delamo v bolnišničnih oddelkih, sodelujemo z Zavodom za šolstvo, kjer pod vodstvom Nives Zore in mag. Janje Pajntar Cotič poteka projekt priprave dodatka h kurikulu za delo z otroki v bolnišničnih oddelkih.

Kateri so temeljni cilji dela v bolnišničnem vrtcu?

Otroku pomagamo pri premagovanju stisk zaradi bolezni, strahu, domotožja; z njim se pogovarjamo, ga zaposlimo z različnimi dejavnostmi, skušamo ga razvedriti, sproščati, tolažiti in vzpodbujati. Kadar nam narava bolezni dopušča, organiziramo medsebojno druženje otrok. Skrbimo, da so otrokom dnevi v bolnišnici krajši in prijetnejši.

Kakšne pa so oblike dela?

Izvajamo individualno delo z otrokom ob bolniški postelji, v igralnici ali skupnem prostoru na oddelku. Organiziramo vzgojno delo v majhnih skupinah otrok v bolniški sobi, v igralnici ali skupnem prostoru. V vzgojne dejavnosti vključujemo tudi starše. Otrokom dneve, ki jih preživljajo v bolnišnici, popestrimo s praznovanji, prireditvami in z obiski zunanjih gostov.

Na kakšen način in koliko je moč načrtovati delo in kako običajno poteka tvoj delovni dan?

V preteklosti so bile ležalne dobe daljše, otroci so bili v bolnišnici teden, dva, sedaj ostanejo pogosto le dva do tri dni. Vnaprej ne vem koliko in kateri otroci bodo prišli v igralnico. Večine otrok ne poznam in za spoznavanje in opazovanje je zelo malo časa in priložnosti.

Zjutraj dobim informacije, kdo je prisoten. Uredim igralnico in material. Obiščem otroke novince v sobah in jih povabim v igralnico. Nekateri otroci so skupaj s starši že v igralnici.

Zbere se v povprečju 12 otrok. Tekom dopoldneva se število otrok spreminja zaradi odhodov na terapije, preiskave, novih sprejemov. Otroci se sprejemajo ves dan.

Starši sedaj pridejo z otrokom najprej v igralnico, da mu bolnišnici prikažejo v prijetnejši luči, nato sledi sprejem na oddelek in preiskave.

Večinoma se sproti prilagajam razmeram. Delo je fragmentarno. Otroci so v dejavnostih pogosto prekinjani. Zelo moram biti fleksibilna.

Najprej vzpostavim stik, komunikacijo. Pri malčkih z govorico telesa, s sredstvi, pri večjih s pogovorom, lutko. Otroku predstavim novo okolje, trudim se pridobiti njegovo zaupanje. V prvem stiku je pomembna umirjenost, prijaznost, telesni stik, zanimiva sredstva. Otroku olajša bivanje v bolnišnici njegova najljubša igrača, ninica, knjiga, odeja, ki jo prinese s seboj.

Kakšen je delovni čas?

Moj delovni čas za neposredno delo z otroki traja od 8.00 do 14.30. Pri izvajanju dela se prilagajam posebnostim otrok, ki so trenutno v oddelku. S pogovori, ponudbo sredstev in z različnimi dejavnostmi skušam otroke pritegniti k sodelovanju, jih razvedriti, jim pomagati premagovati stiske zaradi bolezni, strahu in domotožja. Otrokom, ki ne morejo v igralnico, nesem sredstva v sobe glede na njihove interese, želje in zmožnosti. Različna igralna sredstva jim ponudim tudi preden odidem, kar ima za posledico manjšo preglednost nad sredstvi in potrebo po večkratnem higienskem vzdrževanju. Igrače in prostor dvakrat dnevno razkužujem z namakanjem, umivanjem in pršenjem.

Pri refleksiji in evalvaciji se zavedam, da se v tako posebnih razmerah rezultati in napredek pri otrocih izražajo in merijo v kratkih trenutkih.

Kako poteka sodelovanje s starši?

Prisotnost staršev v bolnišnici odpira različne možnosti sodelovanja. Starši pod strokovnim vodstvom medicinskega osebja sodelujejo pri negi in hranjenju. Od njih dobim pomembne informacije o otrokovih navadah, željah, interesih. Z otroki sodelujejo pri različnih igralnih dejavnostih, pogosto pa tudi oni potrebujejo pogovor in tolažbo. Pri svetovanju staršem uporabljam tudi posebne zloženke vrtca.

Kakšno je razmerje med težkimi in lepimi trenutki pri delu v bolnišničnem vrtcu?

Težko se je soočati z otrokovo hudo ali celo neozdravljivo boleznijo, z njegovo bolečino in žalostjo, ki je ni vedno moč odvzeti. In pogosto se dogaja, da mora otrok zaradi preiskav in terapij prekiniti dejavnost, s katero se zavzeto ukvarja, ali oditi sredi predstave.

Lepi pa so občutki, ko pridobim otrokovo zaupanje in mu omogočim, da je igralnica njegovo zatočišče, kjer pozabi, da je v bolnišnici, kjer je razigran, potolažen, aktiven v skladu s svojimi zmožnostmi. In seveda, ko skupaj s starši zdrav in zadovoljen zapusti bolnišnico. Včasih se celo zgodi, da otrok še ne želi domov. V bolnišnici ima vso ljubečo pozornost staršev, ni več terapij, počutje se je izboljšalo in zdaj bi kar še ostal v našem vrtcu.

Čeprav smo skupaj kratek čas, se med nami stkejo vezi, ki temeljijo na sočutju, empatiji, potrpežljivosti, sprejemanju, predanosti in zaupanju. Razidemo se v upanju, da se naslednjič srečamo na kakšnem drugem kraju – seveda zdravi.

Pogovarjala sem se
Rozalija Kovač

Otroška likovna ustvarjalnost na devetih »CICIUMETNIJAH«

V petek, 24. aprila 2009, so se po razigrani uvodni prireditvi v Etnološkem muzeju v Ljubljani postavila na ogled javnosti otroška likovna dela, ki so jih poslali iz vrtcev in prve triade osnovnih šol iz cele države. Posebna strokovna komisija je izbrala najboljša likovna dela med 1332 likovnimi deli, ki so prispela na natečaj. Izbor najboljših del se bo iz Ljubljane 10. junija preselil v Pilonovo galerijo v Ajdovščino, od tam pa še v nekatere druge kraje po Sloveniji.

Ob razstavi je izšla tudi publikacija »9. CICIumetnije«, v kateri so, poleg spremnih pojasnil v uvodu, objavljena tudi nekatera zanimivejša likovna dela z razstave, navedeni pa so tudi nagrajenci in dobitniki priznanj.

»Ciciumetnije so praznik otroške ustvarjalnosti. Kakovostno zastavljeno delo pri oblikovanju natečaja in vztrajanje pri strokovnih kriterijih pri izbiri na natečaj prispelih likovnih del imata še dodatno vlogo: poskrbela naj bi za dvig ravni likovnopedagoškega dela. Razstave Ciciumetnij poskušajo s svojim izborom sporočati, kaj je v likovnopedagoški stroki cenjeno in spodbujano, katere poti pri likovnem usmerjanju otrok so dobre in strokovno zastavljene. V tem je stroka enotna … Izbor del za razstavo je vedno plod konsenza in skupnih odločitev strokovne komisije. Merila izbire so znana in enotna … Kot vedno smo tudi tokrat poudarjali otrokovo samostojnost, ustvarjalnost, skladnost s starostno stopnjo, odsotnost oblikovalnih vplivov odraslih, šablonskih in naučenih upodobitev«, pravi dr. Tomaž Zupančič v uvodnem prispevku in poudarja, da » … je pedagoška odgovornost skupek znanj, vedenj, pravil in zakonitosti, na podlagi katerih se pristopa k likovno-pedagoškemu delu. In znotraj tega ni prostora za improvizacije, osebna estetska nagnjenja in neznanje«.

»Tisti, ki se ukvarjamo z likovno vzgojo mladih, otrok ne delimo na nadarjene na eni strani in na tiste, ki niso za to. Delimo jih na otroke, ki se znajo doživeto, sproščeno in samoniklo likovno izražati, in na tiste, ki se izražajo šablonsko, po nekih vzorcih, ki so jih kdo ve od kod pridobili … Pri prvih moramo skrbno negovati njihovo samoniklost, zaupanje vase in jih spodbujati k ustvarjalnosti. Pri drugih je težje. Z njimi se moramo še posebej truditi, da jih prepričamo, da je največ vredno prav tisto, kar naredijo čisto po svoje, iz njihovega lastnega občutja in doživljanja …«, pravi v omenjeni publikaciji tudi mag. Silva Karim.

dr. Tomaž Zupančič predstavlja kriterije izbora.

Vrtcu Ajdovščina in njegovi ravnateljici, Meri Uršič, revijama Cicido in Ciciban ter njunima urednicama, strokovni komisiji in vsem nastopajočim na slovesnosti, izrekamo priznanje za opravljeno delo tudi pri Vzgojiteljici. Vsem prejemnikom nagrad in priznanj pa iskreno čestitamo!

B. V.

XIV. državno srečanje Orffovih skupin iz vrtcev in osnovnih šol na Visokem pri Kranju

V petek, 15. maja je bilo v kraju Visoko pri Kranju že štirinajsto državno srečanje Orffovih skupin vrtcev in osnovnih šol. Zaradi velikega odziva sta bila organizirana dva predstavitvena koncerta, na katerih se je skupaj predstavilo devetnajst skupin. Kot soorganizatorja srečanja sta bila Slovensko društvo Carla Orffa (zanj mag. Bernarda Rakar) ter KUD Valentin Vodnik Visoko (zanj Staša Pavlič).

Na prvem dopoldanskem koncertu ob 9.30 se je predstavilo devet skupin:

- **Združeni skupini Nauka o glasbi 4. in 5. razred ter skupina Nauka o glasbi 3. razred Glasbeni atelje Carla Orffa, Kamnik**, mentorica: Bernarda Rakar.
- **Instrumentalna skupina vrtca Tončke Čečeve, enote Hudinja, Celje,** mentorica: Silva Smrečnik.
- **Orffova skupina OŠ Brezovica POŠ Notranje Gorice**, mentor: Bojana Svete.
- **Veseli notkarji OŠ Majde Vrhovnik, Ljubljana**, mentor: Jože Lango.
- **Orffova skupina OŠ Antona Aškerca Rimske Toplice**, mentorica: Alenka Štigl.
- **Orffova skupinaOŠ Spodnja Šiška,** mentorica: Tatjana Kastelic.
- **Orffova skupina SVŠGL, Ljubljana**, mentorica: Katarina Virant Iršič.
- **Orffova skupina OŠ Koseze,** mentor: Dušan Čerček.
- **Dobrovski Orffovci, Župnija Dobrova**, mentor: Jože Lango.

V drugem delu koncerta ob 12.30, ki je prav tako potekal v dvorani Do-

ma krajanov Visoko, se je zvrstilo deset nastopajočih:

- **Orffova skupina Glasbene šole Trbovlje**, mentorica: Ida Virt.
- **Mlajša Orffova skupina OŠ Radlje ob Dravi POŠ Vuhred**, mentorica. Simona Ternik.
- **Orffova skupina OŠ Radlje ob Dravi**, mentorica: Simona Štumberger.
- **Orffova skupina OŠ Šenčur**, mentor: Dane Selan.
- **Orffova skupina Glasbene šole Fran Korun – Koželjski, Velenje**, mentorica: Andreja Sok.
- **Krožek Glasbene delavnice OŠ Dobrova**, mentorica: Vesna Bozovičar.
- **Orffova skupina: OŠ Dobrovo**, mentorica: Valentina Bevčar.
- **Orffova skupina OŠ Trbovlje**, mentorica: Katarina Marolt.
- **Orffstars 3 OŠ Neznanih talcev Dravograd**, mentor: Andrej Lapornik.
- **Orffova skupina 1. a in 1. h razreda predšolske vzgoje Gimnazije Celje – Center**, mentorice: Barbara Arlič Kerstein, Suzana Rožanc in Špela Lužar.

Oba koncerta je spremljala strokovna komisija v zasedbi:

Ida Virt, častna predsednica Slovenskega društva Carla Orffa,

Konstanca Zalar Rener, GŠ Franca Šturma, Pedagoška fakulteta Ljubljana in

mag. Bernarda Rakar, Glasbeni atelje Carl Orff, Akademija za glasbo Ljubljana.

Po končanem koncertu je sledilo srečanje vseh mentorjev s komisijo, ki je podala strokovno oceno vseh nastopajočih skupin. Letos je bilo kar nekaj skupin, ki so se predstavile prvič. Prav gotovo so to srečanja priložnost za učenje, izmenjavo izkušenj in uvid v razvoj skupin. Posebne strokovne pohvale s strani komisije je bila deležna najmlajša in po zasedbi najmanjša instrumentalna skupina iz Vrtca Tončke Čečeve iz Celja, ki je bila tudi edina skupina iz vrtcev.

Jožica Železnik, dipl. vzg-
Vrtec Tončke Čečeve Celje

»OTROŠKI MOZAIK« v Narodnem domu v Celju

Glasbena in plesna vzgoja sta pomembni sestavini izvedbenega kurikula vsakega javnega vrtca. Vzgojno-izobraževalni proces na področju glasbe in plesa je celostni proces, ki je umeščen v področje umetnosti. Osnovna naloga tega področja dejavnosti je razvijanje glasbene in plesne občutljivosti otrok s spodbujanjem bogatega doživljanja, zaznavanja, poustvarjanja in ustvarjanja. Bogato dejavnost tega področja je Vrtec Tončke Čečeve Celje predstavil v petek, 19. maja 2009, ob 17.30 na letošnji javni prireditvi »Otroški mozaik« v Narodnem domu. Prireditev je bila namenjena staršem predšolskih otrok in vsem ostalim ljubiteljem otroškega petja in plesa.

V dobro uro trajajoči prireditvi so se s po tremi pesmicami predstavili štirje otroški pevski zbori enot Gaberje, Hudinja, Center in Aljažev hrib, pod vodstvom zborovodkinj Tatjane Kovačevič, Marijane Glušič, Brigite Stepišnik in Barbare Kelner. Otroška instrumentalna Orff skupina enote Hudinja, ki se je letos udeležila tudi državnega srečanja, je zaigrala pod mentorstvom Silve Smrečnik.

Plesni del prireditve je zapolnila otroška folklorna skupina enote Center, ki je pod mentorstvom Jolande Zavšek prikazala niz otroških ljudskih iger, ki se prenašajo iz generacije v generacijo otrok. Skupina otrok iz enote Ljubečna pa se je predstavila s sodobno plesno predstavitvijo.

Delo vzgojiteljic – mentoric zborov, instrumentalnih in plesnih skupin je zasnovano tako, da združuje čim več različnih dejavnosti v smiselno celoto. Temelji na redni celoletni dejavnosti Vrtca Tončke Čečeve.

Ravnateljica vrtca, mag. Betka Vrbovšek, je prireditev izkoristila tudi za to, da je štirim otrokom, ki so prejeli priznanja na državnem natečaju za likovna dela »9. CICIUMETNIJE«, in sicer Niku Kočevarju, Juretu Mikliču, Gašperju Bračunu in Alenu Ajradinoviku, čestitala za uspeh, njihovim vzgojiteljicam Silvi Smrečnik, Tanji Ravnjak, Nadi Koprivc in Nadi Mlinarevič pa zaželela še naprej uspešno mentorstvo pri likovni vzgoji. Prireditev je povezovala Jožica Železnik.

Irena K. Hren

Revija VZGOJITELJICA se zahvaljuje

vsem vzgojiteljicam in vzgojiteljem, ki so poslali otroške izdelke na naš razpis 2009. Prispelo je 379 različnih likovnih del, med katerimi smo v uredništvu izbrali najprimernejše, ki bodo v letu 2009 lepšala našo revijo. Vsem otrokom in mentorjem katerih likovna dela so prišla v ožji izbor, iskreno čestitamo. Založba Pozoj bo avtorjem in mentorjem, katerih likovna dela so bila izbrana, poklonila knjige in revijo, v kateri je bilo likovno delo objavljeno.

POZOJ

Ožji izbor likovnih del za maj — junij 2009

METULJ - Maja Cotič (5 let)
mentorica Livonka Pertot,
Vrtec Renče

KONJI - Jan Lorenčič (5,5 let)
mentorice Gabrijela Kuhar, Alenka Belec in Silva Smeh
Vrtec Veržej

POKRAJINA - Sergej Goričan (5,5 let)
mentorici Gordana Konečnik, Marija Potočnik-Sušec,
VVZ Slovenj Gradec, enota Pameče

MESTO - Jaka Kutin (5 let)
mentorici Poldika Praprotnik, Andreja Lenart - Matija
VVZ Slovenj Gradec, enota Podgorje